

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
AUTORITETI I KOMUNIKIMEVE ELEKTRONIKE DHE POSTARE

ANALIZE
E
TREGUT
TE LINJAVE ME QIRA

- 1) Tregu me pakice i minimumit te linjave me qira (i cili perfshin lloje te specifikuara të linjave me qira deri ne dhe perfshire 2Mbit/s);
- 2) Tregu me shumice i segmenteve terminuese te linjave me qira;
- 3) Tregu me shumice i linjave kryesore (trunk) te linjave me qira;

Konsultim Publik

KORRIK 2013

(MIRATUAR ME VKD NR. ____ DATE ____ 2013)

INDEKSI I PERMBAJTJES

I. PERMBLEDHJE	4
II. HYRJE	12
II.1. PANORAME E SEKTORIT TE TELEFONISE FIKSE, INTERNETIT SI DHE LINJAVE ME QIRA	12
II.2 PERCAKTIMI I SUPERMARRESVE ME FUQI TE NDJESHME NE TREG	14
<i>I. Objektivat e Ligjit dhe kuadri rregullator.....</i>	<i>14</i>
<i>II.Procesi i Konsultimit</i>	<i>15</i>
<i>III. Bashkepunimi me Autoritetin e Konkurences.....</i>	<i>15</i>
<i>IV. Struktura e Dokumentit</i>	<i>16</i>
<i>V. Perkufizimi i tregut perkates.....</i>	<i>16</i>
<i>VI. Fuqia e Ndjeshme ne Treg dhe masat rregulluese</i>	<i>18</i>
II.3. PERFUNDIMET KRYESORE TE ANALIZES SE LINJAVE ME QIRA 2011	20
II.3.1 PERFUNDIMET KRYESORE TE ANALIZES SE LINJAVE ME QIRA ME PAKICE (2011)	20
II.3.2 PERFUNDIMET KRYESORE TE ANALIZES SE LINJAVE ME QIRA ME SHUMICE (2011)	24
III. LINJAT ME QIRA: SEGMENTIMI I TREGJEVE DHE OFRUESIT	28
IV. TREGU ME PAKICE I LINJAVE ME QIRA	36
IV.1 PERDITESIM MBI PERFUNDIMET E ANALIZE 2011 TE TREGUT ME PAKICE TE LINJAVE ME QIRA	37
IV.2 APLIKIMI I TESTIT TRE KRITEREVE PER TREGUN ME PAKICE TE LINJAVE ME QIRA	39
IV.3 PERFUNDIMET KRYESORE TE ANALIZES 2013 PER TREGUN ME PAKICE TE LINJAVE ME QIRA	41
V. ANALIZE E TREGJEVE ME SHUMICE: SEGMENTET TERMINUESE DHE TRUNK.....	42
V.1 PERDITESIM MBI PERFUNDIMET E ANALIZES 2011 PER TREGJET E SHUMICES LINJAVE ME QIRA:	43
V.3 APLIKIMI I TESTIT TE TRE KRITEREVE PER TREGJET E SHUMICES LINJAVE ME QIRA..	43
V.2 PERFUNDIMET KRYESORE TE ANALIZES 2013 PER TREGJET E SHUMICES TE LINJAVE ME QIRA:	45
VI. TREGU ME SHUMICE: SEGMENTET TERMINUESE	49
VI.1 ANALIZA PER FNT: TREGU ME SHUMICE I SEGMENTEVE TERMINUESE	50
<i>I. Pjeset e tregut.....</i>	<i>52</i>
<i>II. Pengesat per hyrje dhe konkurrenca e mundshme ne tregun me shumice te linjave me qira:segm terminuese ...</i>	<i>53</i>
<i>III. Fuqia kundervepruese e bleresve.....</i>	<i>55</i>
<i>IV Perfundim per FNT.....</i>	<i>53</i>
VII. VLERESIM PER MASAT RREGULLUESE NE TREGJET ME SHUMICE TE LINJAVE QIRA	56
ANEKS 1. LISTA E PYETJEVE PER KONSULTIM PUBLIK	59

INDEKSI I FIGURAVE, SKEMAVE DHE TABELAVE

FIGURA II.1. PAJTIMITARE TE TELEFONISE FIKSE 2000- 2012.....	12
FIGURA II.2. PAJTIMARE TE INTERNETIT 2011- 2012.....	13
SKEMA III.1. RRJET FIKS INKUMBENT DHE SEGMENTE TE LINJAVE ME QIRA.....	30
SKEMA III.1. RRJET FIKS INKUMBENT DHE SEGMENTE TE LINJAVE ME QIRA.....	30
SKEMA III.3: MODEL I THJESHTZUAR NGN CORE DHE NGN AKSES (ILUSTRUES).....	35
SKEMA III.4: KRAHASIMI NDERMJET RRJETEVE TRADICIONALE DHE NGN.....	35
TABELA IV.1. PJESET E TREGUT TE LINJAVE ME QIRA NE PAKICE.....	30
TABELA VI.1: PJESET E TREGUT TE LINJAVE ME QIRA ME SHUMICE	50

I. PERMBLEDHJE

Ligji nr.9918, date 19.05.2008 "Per Komunikimet Elektronike ne Republiken e Shqiperise" (i ndryshuar) ketu e me pas Ligji 9918 (i ndryshuar), ne nenin 1 te tij, percakton se:

Qëllimi i ligjit është që nëpërmjet parimit të asnjësisë teknologjike të promovojë konkurrencën dhe infrastrukturë efëcente në komunikimet elektronike dhe të garantojë shërbimet e duhura dhe të përshtatshme në territorin e Republikës së Shqipërisë.

Ky dokument, permban analizen e tregjeve me pakice dhe me shumice te linjave me qira, tregje te cilat analizohen per here te dyte pas analize 2011, si pjese perberese te listes se tregjeve te Rregullores se Analizes, ne reference me Rekomandimin e KE, te 2003.

Konkretisht tregjet e analizuar jane:

- 1) Tregu me pakice i minimumit te linjave me qira (i cili perfshin lloje te specifikuara të linjave me qira deri ne dhe perfshire 2Mbit/sek)
- 2) Tregu me shumice i segmenteve terminuese te linjave me qira.
- 3) Tregu me shumice i linjave kryesore (trunk) te linjave me qira.

Periudha e konsultimit publik do te jete 60 dite nga dita e publikimit zyrtar te ketij dokumenti ne faqen e internetit te AKEP, dhe procesi i konsultimit do te kryhet per statusin e FNT dhe per detyrimet e propozuar per FNT.

AKEP mirepret komentet e paleve te interesuara brenda afatit te konsultimit publik, per perfundimet ne lidhje me FNT dhe gjetjet e analizes sipas ketij dokumenti ne konsultim publik.

Komentet e paleve te interesuara do te publikohen nga AKEP, se bashku me dokumentin final te analizes se tregut dhe vendimet perkatese. Ne cdo seksion ka pyetje per komente nga palet e intersuara, te cilat jane permbledhur edhe ne Aneks 1 por palet e interesuara mund te japin komente per cdo pjese te ketij dokumenti.

Komentet e derguara nga palet e intersuara , duhet te vijne ne AKEP, ne dy versionet:

- te printuara;
- ne adrese elektronike, info@akep.al;

Ne perfundim te procesit te kesaj analize te nisur, AKEP bazuar ne perfundimet e dokumentit final te analizes se tregut (pas konsultimit publik), do te marr vendime ne reference me gjetjet e analizes si dhe pas shqyrtimit te komenteve perkatese nga palet e interesuara mbi dokumentin ne konsultim publik.

Ne baze te parashikimeve ligjore dhe te Rregullores, analiza e nxjerre per konsultim publik permban:

- perkufizimin e tregjeve perkatese si dhe pershkrimin e produkteve perkatese;
- shqyrtimin e secilit treg perkates, aplikimin e testit te tre kriterëve per tregjet e gjykuara si te nevojshme per t'u aplikuar ky test;
- analize e konkurrencës ne tregjet qe plotesojne kriteret per t'u analizuar per FNT si vleresimin perkates nese ka operatore me fuqi te ndjeshme ne treg, duke perdorur kriteret e percaktuara ne nenin 33 te Ligjit si dhe udhezimin e KE;

Rekomandimet e KE per tregjet e linjave me qira

Rekomandimi i Komisionit European për tregjet dhe produktet përkatës të pershtatshme në sektorin e komunikimit elektronik të mundshme për rregullimin ex-ante, promovon harmonizimin e të gjithë tregut dhe garanton sigurinë juridike në të gjithë BE-në. Memorandumi ka natyrë rekomanduese për shtetet anetare të BE-se, dhe kërkon të sigurojë që të njëjtin produkt dhe e shërbime në tregjet që do të jenë subjekt i një analize të tregut në të gjitha Shtetet Anëtare dhe që lojtarët e tregut do të jenë të vetëdijshëm paraprakisht për tregjet që mund të analizohen.

Memorandumi gjithashtu shpjegon se Rekomandim lejon NRA (rregullatorët), për rregullimin e tregjeve, të ndryshme nga ato të percaktuara në listen perkatese, tregjet përkatëse të pershtatshme për rrethanat kombëtare.

Rëndësi të veçantë në këto aspekt merr lista e tregjeve sipas Rekomandimit të rishikuar mbi tregjet relevante, të cilat nuk i përfshin më tregun me pakicë si “grup minimal të linjave me qira” si dhe tregut me shumicë për trunk segmentet në tregun e linjave me qira.

Rekomandimi 2003

Në vitin 2003, Komisioni publikoi Rekomandimin e tij të parë mbi tregjet relevante, duke identifikuar një set prej 18 tregjesh në të cilat rregullimi ex-ante mund të justifikohet, duke përfshirë një treg të shitjes me pakicë për grupin minimal të linjave me qira (Tregu 7), një treg me shumicë për segmentet terminuese të linjave me qira (tregu13) si dhe një treg me shumicë për trunk segmentet e linjave me qira (tregu 14).

Rekomandimi 2007

Duke marrë në konsideratë ndryshimet dhe evoluimin e tregjeve, në vitin 2007 Komisioni lëshoi një rekomandim të ri mbi tregjet e pershtatshme për nderhyrje ex-ante, duke identifikuar një listë prej 7 tregjesh, në të cilën tregjet nr. 7 dhe 14 (sipas listës së 2003) nuk ishin më pjesë përberëse të listës së 2007 si tregje të mundshme për nderhyrje ex-ante.

Justifikimi spjegues sipas memorandumit për heqjen e tregut (7), kryesisht kishte në baze të arsyetimit mbi heqjen e barrierave për hyrjen në tregun me pakicë.

Kurse duke ju referuar heqjes së tregut me shumicë të trunk segmenteve (tregut 14), Memorandumi spjegues konsideron se në lidhje me trunk segmentet e linjave me qira mund të vihet re një tendencë drejt konkurrencës efektive ku operatorët alternativë kanë bërë investime të mjaftueshme në infrastruktura alternative dhe janë në konkurrencë, duke krijuar hapësira të mjaftueshme për të mos u konsideruar më si treg i nevojshëm për nderhyrje ex-ante. Në vijim të spjegimeve thuhet që ka tendencë drejt konkurrencës efektive në tregun e trunk segmenteve të linjave me qira, prandaj është tërhequr nga lista rekomanduar.

Memorandumi spjegues megjithatë pohon se rrethanat kombëtare mund të justifikojnë se tregu i trunk segmenteve të linjave me qira mund të vazhdojë në përmbushjen e tre kritereve për nderhyrje ex ante.

Konstatimet kryesore nga analiza e tregut me pakicë të linjave me qira 2011:

AKEP ka vlerësuar që edhe në këto faze të zhvillimit të analizës për tregun me pakicë të linjave me qira, të sjellë në vëmendje disa nga konkluzionet e arritura në analizat pararendëse 2011, dhe konkretisht:

- Linjat me qira me kapacitet te ulet (deri ne dhe perfshire 2Mbit/s) jane pjese e te njejtit treg perkates;
- Linjat me qira me kapacitet te larte (mbi 2 Mbit/s), nuk jane pjese e tregut perkates te linjave me qira me kapacitet te ulet.
- Linjat me qira me kapacitet te ulet, linjat analoge dhe linjat dixhitale jane pjese e te njejtit treg perkates.
- Linjat me qira nderkombetare (pjesa e ofruar nga operatori vendas) jane pjese e te njejtit treg perkates me pakice te linjave me qira kombetare.
- Sherbimet e menaxhuara mund te perdoren per kapacitete te larta ose te uleta. AKEP gjykon se sherbimet e menaxhuara nuk jane pjese e kesaj analize, por kapacitetet transmetuese nepermjet te cilave ofrohen keto sherbime te dedikuara jane te domdoshme per ofrimin e ketyre sherbimeve dhe jane pjese e kesaj analize.
- *Dimensioni gjeografik i sherbimit te linjave me qira eshte kombetar, d.m.th territori i Republikes se Shqiperise.*

Percaktimi i tregut me pakice te linjave me qira eshte:

- **Tregu i grupit minimal te linjave me qira, perfshin linjat me qira deri ne dhe perfshire 2Mb/sek, analoge dhe dixhtale;**
- **Dimensioni gjeografik i tregut eshte kombetar;**

Konkluzioni final i analize 2011, ishte:

Albtelecom permbushte kriteret per fuqi te ndjeshme ne tregun perkates me pakice te minimumit te linjave me qira (i cili perfshin lloje te specifikuar te linjave me qira deri ne dhe perfshire 2Mbit/s)

Sipas Analize 2013, per tregun me pakice te linjave me qira rezulton qe:

Pavaresisht vleresimeve dhe arsyetimit te perdorur ne analizen pararendese, duke u bazuar:

- ne zhvillimet e ndodhura ne vendet e BE-se, ku tregu me pakice te linjave me qira (grupi minimum), eshte hequr nga lista e tregjeve sipas Rekomandimit te vitit 2007 te KE-se;
- faktit qe edhe ato vende qe e kane konsideruar kete treg me pare te justifikueshem per nderhyrje ex-ante, e kane hequr kete treg nga rregullimi ex-ante,
- ne vete zhvillimet e tregut me pakice te linjave me qira (grupi minimum) ne Shqiperi;

AKEP gjykon se eshte e nevojshme te behet nje analize e testit te tre kriterëve.

1. Prezenca e barrierave të larta dhe jo-kalimtare të hyrjes;
2. Një strukturë tregu e cila nuk ka tendencë për të shkuar në drejtimin e një konkurrence efektive brenda afatit kohor përkatës; dhe

3. Pamjaftueshmëria e ligjit të konkurences për të adresuar në mënyrë të përshtatshme dështimin e tregut të marre në shqyrtim;

Pas aplikimit të testit të tre kriterëve për tregun me pakice të linjave me qira, rezulton:

Tregu me pakice i ofrimit të linjave të qira, nuk përmbush Kriteret 1, 2 dhe 3 dhe kështu që, në bazë të Rekomandimit të KE 2003 dhe 2007, ky treg nuk e justifikon rregullimin ex-ante, d.m.th nuk është e nevojshme të analizohet për FTN;

Nga analiza e tregjeve me shumice të segmenteve terminuese dhe trank të linjave me qira, rezulton:

AKEP, gjykon se nuk është e nevojshme të bëhet një ndryshim në perkufizimin e tregjeve në nivel shumice të ndryshëm nga analiza pararendëse, por sjell në vëmendje konstatimet kryesore sipas analize 2011, dhe në vijim gjetjet e analize 2013 për tregjet me shumice të linjave me qira. Ndryshimi i vetëm konsiston në faktin që si pasojë e ndryshimeve të ndodhura në rrjetin e Albtelecom, kalimi nga rrjet tradicional PSTN në rrjet NGN, atëherë kufiri ndares që sipas rrjetit PSTN ishte centrali lokal, do të jetë MSAN bazuar në rrjetin NGN. Kështu që, në përcaktimin e dhënë për:

Ndarjen e segmenteve terminues dhe segmenteve trank të linjave me qira:

- ***“Terminime Lokale të Linjave me qira”***, janë pjesë të linjave me qira që lidhin centralin lokal ose MSAN me ambientet apo ndertesat e klientit.
- ***“Trank Segmente ose Trank Seksione”***, janë pjesë të linjave me qira që ndodhen mes dy nyjave kryesore të rrjetit të ndërtuar: lidhja midis centraleve lokale dhe tranzite ose lidhja ndërmjet MSAN-ve ose një kombinim i tyre në rastin e interkonetimit të infstrakturave (PSTN dhe NGN);
- ***“Kufiri ndares midis segmenteve terminuese dhe trank”***, është centrali që lidhet direkt me përdoruesin e linjes me qira, ose MSAN.

Konkluzioni final i analize 2011, ishte:

Sipërmarresi Albtelecom sh.a përmbush kriteret për FNT në:

- tregun me shumice të segmenteve terminuese të linjave me qira;
- tregun me shumice të segmenteve trank të linjave me qira

Sipas Analize 2013, për tregjet me shumice të linjave me qira rezulton që:

Pavaresisht përcaktimit të bërë nga KE, për tregjet e shumicës të linjave me qira, duke konsideruar vetëm tregun e shumicës për segmentet terminuese, si treg të nevojshëm për nderhyrje ex-ante, ndërsa tregu i trank segmenteve si një treg që nuk bën pjesë në listën e tregjeve sipas Rekomandimit të 2007, për rrjedhojë si një treg i panevojshëm për t’u analizuar për nderhyrje ex-ante.

Duke qenë se aktualisht tregu i shumicës së trank segmenteve është një treg që është në listën e tregjeve sipas nenit 3 të rregullores së analizës së tregut (edhe në amendimet e rregullores të konsultuar), AKEP gjykon të aplikojë testin e tre kriterëve për këtë treg.

Pas aplikimit të testit të tre kritereve për tregun me shumicë të trunk segmenteve, rezultojnë:

- Tregu me shumicë të trunk segmenteve për linjat me qira, nuk përmbush Kriteret 1, 2 dhe 3 dhe kështu që, në bazë të Rekomandimit të KE 2003 dhe 2007, ky treg nuk e justifikon rregullimin ex-ante nga ana e AKEP, pra, ky treg nuk është e nevojshme të analizohet për FNT;

- Tregu me shumicë të segmenteve terminuese:

Në lidhje me tregun me shumicë të segmenteve terminuese të linjave me qira, si një nga tregjet egzistuese në nivel shumicë si dhe i rekomanduar për analizë për FNT, rezultojnë që:

Tregu me shumicë të linjave me qira: segmentet terminuese, nëqoftë që tregu i vetëm në nivelin e shumicës për t'u analizuar për FNT dhe i konsideruar si treg i nevojshëm për nderhyrje ex-ante ose jo, në varesi të rezultateve të analizës për FNT. KE në arsyetimin e përdorur për të hequr tregun e trunk segmenteve nga lista e tregjeve, vëren se në rast se analizat e kryera për FNT në tregun e linjave me qira identifikojnë probleme, që demtojnë konkurrencën efektive në tregun e linjave me qira, adresimi i duhur i masave rregullatore në nivel shumicë të segmenteve terminuese, do të krijonin hapësirat e duhura për një mjedis konkurrues në tregun e linjave me qira, duke bërë elastike kërkesën dhe oferten për shërbimin e linjave me qira në nivelin e pakicës.

- Në lidhje me përkufizimin e këtij tregu, AKEP gjykon se nuk ka ndryshime nga analiza 2011, përkufizim i cili është si më poshtë:

➤ **Segmente Terminuese** janë pjesë të linjave me qira që lidhin centralin lokal ose MSAN me ambientet apo ndërtësat e klientit.

Kërkesat në këtë treg, pra blerësit e këtyre segmenteve, mund të jenë në dy variantet e mundshme si më poshtë:

- a) në nivel veteofrimi;
- b) ose blerje të pjesshme nga operatorë që zoterojnë një pjesë të infrastruktures së nevojshme (por të pamjaftueshme për të plotësuar shërbimin e kërkuar), dhe janë të interesuar për pjesë të vecanta të kapaciteteve transmetuese, për të plotësuar infrastrukturen e tyre me qëllim ofrimit të linjave me qira apo shërbimeve të tjera të komunikimeve elektronike. Shitja e linjave me qira në këtë formë të pjesshme të tyre, në vende të tjera njihet si shitje e qarqeve private të pjesshme (**Partial Private Circuits-PPC**) apo qarqet e pjesshme të linjave me qira (**leased line part circuit-LLPC**)

AKEP vazhdon të ruajë të njëjtin arsyetim si në analizën 2011, sipas së ciles tregu përket me shumicë të linjave me qira, segmenteve terminuese, përfshijne të gjitha kapacitetet e linjave me qira.

- Dimensioni gjeografik i shërbimeve me shumicë, segmenteve terminuese të linjave me qira është kombëtar, d.m.th territori i Republikës së Shqipërisë.

Analiza per FNT per tregun me shumice i segmenteve terminuese, gjetjet 2013;

Duke marre ne konsiderate faktoret kryesore te percaktuar nga neni 33 i ligjit 9918 (i ndryshuar), si dhe gjykimin e arsyeshem se lista e kriterave nuk eshte liste kumulative apo perjashtuese e kriterave/karakteristikave te tjera per dominance apo FNT, atehere ne lidhje me vleresimin e ketij tregu, nje pjese e kriterave te cituara ne nenin 33, konsiderohen te lidhura ngushtesisht me dimensionin e rrjetit ofrues te ketyre produkteve te analizuara, per rrjedhoje , AKEP vlereson faktoret e meposhtem si:

- Vleresimin dhe percaktimin e pjeseve te tregut ne linjat me qira me shumice (total);
- Vleresimin e faktorit te barrierave ne hyrje me natyre strukture, ekonomike, teknologjike, ligjore etj;
- Vleresimin e fuqise kundervepruese e blesesve dhe pesha e faktorit negociues;
- Vleresimin e zhvillimeve te ndodhura ne dy vitet e fundit ne aspektin e ofrimit te teknologjive te reja si 3G, etj;
- Vleresimin e zhvillimit te infrastruktures si dhe investimet e reja ne bacbone nga me shume se nje operator;

Pavaresisht te gjithe faktoreve te vleresuar per tregun me shumice te segmenteve terminuese, te linjave me qira, si dhe konsiderimit te avantazheve ekonomike te lidhura me ekonomine e shkalles, te densitetit, apo te qenurit lojtar i pare ne treg, mungesa e prezences se plote te Albtelecom ne tere territorin e vendit (por kryesisht ne zona urbane), lejon hapesirat e duhura edhe per ofrues te tjere duke perfituar nga avantazhet qe mundeson teknologjia (kryesisht 3G), zbehjen e dominances te Albtelecom.

AKEP arrin ne perfundimin se:

- Ne tregun me shumice te segmenteve terminuese, ka dominance individuale nga Albtelecom, per rrjedhoje sipermarresi Albtelecom permbush kriteret per FNT ne:
 - o **tregun me shumice te segmenteve terminuese te linjave me qira;**

Vleresim AKEP per masat rregullatore ne tregjet e linjave me qira

Ne perfundimet e analize 2011 si dhe pas identifikimit te problemeve kryesore te gjetura sipas analize 2011, AKEP percaktoi masat rregullatore, me qellim zgjidhjen e problemeve te identifikuara.

Ne analize 2011, masat rregullatore te vendosura, ne te dy nivelet e tregjeve (pakice dhe shumice), ne reference me parashikimet e Ligjit 9918, ishin:

1. Detyrimi i Mosdiskriminimit (neni 39)
2. Detyrimi i transparencës (Neni 40)
3. Detyrimi për ndarjen e llogarive (Neni 41)
4. Detyrimi për akses dhe përdorimi i përbashkët i faciliteteve të rrjetit (Neni 42)

5. Detyrimi per ofrimin e linjave me qira (neni 44)

6. Detyrimi për kontroll të tarifave dhe sistemin e mbajtjes së llogarive (Neni 45)

Ne percaktimin e masave rregullatore (llojin e tyre) per Linjat me qira ne analize 2011, eshte vleresuar fakti qe linjat me qira jane nje input i rendesishem per bizneset e mesme dhe te medha, si dhe per institucione te ndryshme, per komunikim te brendshem te te dhenave apo thirrjeve telefonike, si dhe nje nder gjykimet me me peshe, ishte konsiderimi i linjave me qira si nje input i rendesishem edhe per operatoret e rrjeteve apo te sherbimeve te komunikimeve elektronike, pasi i lejojne operatoret bleres te linjave (kapaciteve transmetuese) te ofrojne rrjete dhe sherbime te komunikimeve elektronike perdoruesve fundore, duke kontribuar ne nje konkurrence me efektive ne tregjet me pakice te sherbimeve te komunikimeve elektronike.

Ofrimi i linjave me qira ne kushtet e konkurrences efektive, apo i rregulluar ne menyre efektive, krijon kushtet per nje mundesi zgjedhjeje, si dhe per cmime dhe cilesi te favorshme per bizneset dhe institucionet e mesme dhe te medha si dhe per sipermarresit e rrjeteve/sherbimeve te komunikimeve elektronike, duke dhene nje kontribut te rendesishem ne ekonomine Shqiptare ne teresi.

Por duke iu referuar gjetjeve te analizes 2013, ne tregjet e linjave me qira, rezulton qe:

- 1) Tregu me pakice i minimumit te linjave me qira (i cili perfshin lloje te specifikuara të linjave me qira deri ne dhe perfshire 2Mbit/s);
- 2) Tregu me shumice i linjave kryesore (trunk) te linjave me qira;

Dy tregjet 1) dhe 2) te cituara me siper, nuk plotesonin testin e tre kriterave per t'u analizuar per FNT, per rrjedhoje propozohet per heqje nga lista e tregjeve, nje gje e tille u argumentua ne seksionin perkates.

- 3) Tregu me shumice i segmenteve terminuese te linjave me qira;

Ndersa ne lidhje me tregun 3), tregun me shumice i segmenteve terminuese, u be identifikimi i ketij tregu si dhe analiza per FNT.

Por sipas gjetjeve te analizes, rezultoi se:

Ne tregun me shumice te segmenteve terminuese, pavaresisht se ka nje zbehje te disa faktoreve te analizuar ne lidhje me dominancen e Albtelecom ne kete segment tregu, perseri bazuar ne pjeset e tregut te vleresuar per tregun e shumices ne total, si per numrin e te linjave me qira ne nivel shumice, gjithashtu edhe per vleresimin e te ardhurave ne kete nivel tregu, duke trajtuar faktorin pjese tregu te lidhur ngushtesisht me faktoret fuqi kundervepruese si dhe faktoret e konsideruar si avantazhues ekonomik, gjykohet se perseri operatori Albtelecom eshte dominues ne kete treg.

Keshtu qe AKEP, ne lidhje me masat rregulluese per kete treg, te propozon:

Ruajtjen e masave rregullatore aktuale te percaktuara sipas analize 2011, pasi ne tregje te tilla, ndryshimet e mundshme ne intervale kohore te shkurtera (2 vite), nuk konsiderohen te nevojshme.

Nje gje e tille eshte e rendesishme edhe per faktin qe, AKEP ne percaktimin e masave rregulluese sipas analize 2011, ka konsideruar probleme te qenesishme ne kete treg, te cilat jane konsideruar si te mundshme per t'u eleminuar nga implementimi i masave rregullatore.

Ndaj, perseri masat rregullatore te propozuara edhe per analize 2013, jane:

- Detyrimi i Mosdiskriminimit (neni 39)
- Detyrimi i transparencës (Neni 40)
- Detyrimi për ndarjen e llogarive (Neni 41)
- Detyrimi për akses dhe përdorimi i përbashkët i faciliteteve të rrjetit (Neni 42)
- Detyrimi për kontroll të tarifave dhe sistemin e mbajtjes së llogarive (Neni 45)

Secila nga masat e mesat e mesiperme, do te jete subjekt i monitorimit nga AKEP, sipas percaktimeve te bera ne analize 2011, e ne vazhdim deri ne eliminimin e plote te problemeve ne kete treg, apo ne identifikimin e qarte te treguesve te nje konkurrence efektive ne kete treg.

Ndersa ne lidhje me dy tregjet:

- 1) Tregu me pakice i minimumit te linjave me qira (i cili perfshin lloje te specifikuara të linjave me qira deri ne dhe perfshire 2Mbit/s);
- 2) Tregu me shumice i linjave kryesore (trunk) te linjave me qira;

AKEP propozon:

Heqjen e detyrimeve aktuale per FNT te Albtelecom te percaktuara me VKD nr.1564 date 13.04.2011 “ Për përcaktimin e sipërmarrësit Albtelecom sh.a me Fuqi të Ndjeshme në Treg dhe vendosjen e masave rregulluese: Tregu me pakicë i Linjave me Qira (grupi minimal) dhe tregjet me shumicë të segmenteve terminuese dhe trunk të Linjave me Qira”, te behet efektiv 6 muaj pas marrjes se vendimit final nga AKEP, sipas dokumentit te analizes finale qe do te publikohet pas konsultimit publik.

II. HYRJE

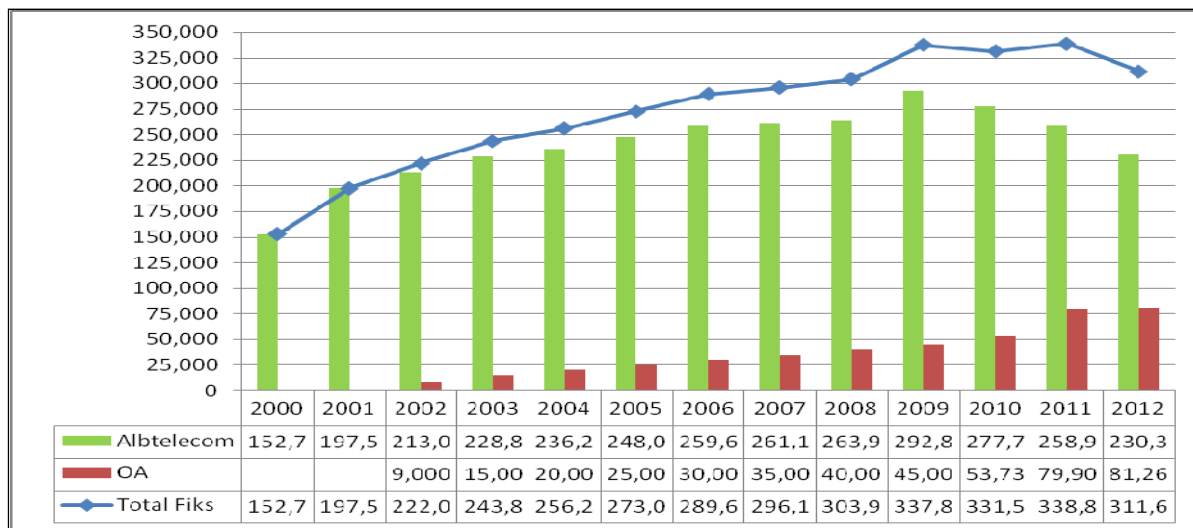
II.1. Panorame e sektorit të telefonisë fikse, Internetit si dhe linjave me qira

Ne menyre te permbledhur jane paraqitur disa tregues per rrjetet e telefonise fikse, sherbimit te internetit si dy nga sherbimet qe kane lidhje me linjat me qira, cfare nenkupton nje nevojë per infrastrukture per vendodhjet fikse si dhe per transmetim te dhenash, pasi per mbulimin me rrjet dhe kapacitete transmetuese te territorit, nje nder mundesite eshte ofrimi i linjave me qira.

Numri i pajtimtarëve të telefonisë fikse në fund të vitit 2012 pati rënie me rreth 27000 apo 8% në krahasim me vitin 2011. Rënia ka ardhur për shkak të reduktimit të numrit të pajtimtarëve të Albtelecom me rreth 29 mijë ndërsa numri i pajtimtarëve të operatorëve alternativë nuk kapasur ndryshime të ndjeshme. Tendencë në ulje e numrit të pajtimtarëve të telefonisë fikse duket se po ndjek atë të vendeve të BE, megjithatë norma e penetrimit të telefonisë fikse (11%) në Shqipëri vazhdon të jetë shumë e ulët krahasuar me vendet e BE (me një mesatare prej 40%) dhe vendet e rajonit.

Numri i pajtimtarëve të Albtelecom ka vazhduar të reduktohet si edhe në dy vitet e mëparshme 2010 dhe 2011, por me një reduktim edhe më të madh. Figura e mëposhtme paraqet ecurinë e numrit të pajtimtarëve të telefonisë fikse dhe Albtelecom dhe operatorëve alternativë.

Figura II.1 Ecuria e numrit të pajtimtarëve të telefonisë fikse 2000-2012

Ofrimi i linjave me qira mund të kryhet nga çdo operator rrjeti i cili zoteron kapacitete transmetuese njëkohësisht investon në linja për të lidhur përdorues fundorë me rrjetin e transmetimit. Operatorët rrjeteve fikse zoterojnë kapacitete transmetimi dhe njëkohësisht linja fundore, dhe kanë të mundur ofrimin e linjave me qira. Nderkohe operatorët e rrjeteve celulare, nuk kanë linja fundore por mund të bëjnë lidhjen fizike sipas kërkesave të përdoruesve.

Ofrimi i linjave me qira për çdo operator varet nga mbulimi territorial me rrjet.

Interneti

Numri pajtimtareve me akses broadband fikse dhe celular (3G me karta USB/modem) ne fund te vitit 2012 arriti ne rreth 215 mije qe perben nje rritje me rreth 24% ne krahasim me vitin 2011. Numri i pajtimtareve me akses broadband me rrjete fikse pati nje rritje prej 15%, ku shumica e operatoreve kane pasur rritje te numrit te pajtimtareve, perfshire edhe Albtelecom qe pati nje renie ne 2011. Albtelecom ne 2012, pati rritje me 11% të numrit të pajtimtarëve broadband. Nder operatorët alternativë fikse ABCom vazhdon të jete operatori me numrin më të madh të lidhjeve broadband me rreth 36 mije ne fund te vitit 2012, që përbën një rritje prej 22% nga viti 2011. Rritje të madhe kane pasur edhe Abissnet dhe ASC si dy operatorët e tjere alternative me te medhenj me 16% secili.

Numri i pajtimtareve me akses broadband celular (3G me karta USB/modem per perdorim me kompjuter) ne fund te 2012, arriti ne 55 mije nga 34 mije ne fund te 2011, qe perben nje rritje me 61%. Te dy operatorët celulare Vodafone dhe AMC, kane pasur rritje te ndjeshme me 47% dhe 98% respektivisht. Rritje te madhe me 139% pati edhe numri i perdoruesve me akses broadband 3G nga aparatet celulare, duke arritur ne fund te 2012, ne 594 mije nga 248 mije ne fund te 2011.

Figura II.2 Ecuria e numrit të pajtimtarëve të internetit 2011-2012

Vitet	Albtelec	Abcom	Abissnet	ASC	OA te tjere	Total Fiks	AMC	Vodafone	Total Fiks +3G
2011	60,055	29,321	15,321	10,129	24,871	139,697	9,000	25,493	174,190
2012	66,757	35,870	17,719	11,777	27,965	160,088	17,833	37,572	215,493

II.2 Percaktimi i sipermarresve me Fuqi te Ndjeshme ne Treg

I. Objektivat e Ligjit dhe kuadri rregullator

Ligji nr.9918, date 19.05.2008 (i ndryshuar) "Per Komunikimet Elektronike ne Republiken e Shqiperise" (ne vijim Ligji 9918), ne nenin 1 te tij, percakton se:

Qëllimi i ligjit është që nëpërmjet parimit të asnjësisë teknologjike të promovojë konkurrencën dhe infrastrukturë eficiente në komunikimet elektronike dhe të garantojë shërbimet e duhura dhe të përshtatshme në territorin e Republikës së Shqipërisë.

Objektivat Rregullatore shprehen qartësisht ne Nenin 7 i Ligjit 9918 (i ndryshuar), ku ndër të tjera percaktohet se:

AKEP-i nxit konkurrencën eficiente për sigurimin e rrjeteve dhe të shërbimeve të komunikimeve elektronike, facilitetet shoqëruese dhe shërbimet e tjera:

a) për t'u krijuar mundësinë çdo kategorie përdoruesish të shërbimeve të komunikimeve elektronike, përfshirë edhe përdoruesit me aftësi të kufizuara, të kenë përfitime maksimale nga aksesimi në shërbimet e komunikimeve elektronike, në kuptimin e zgjedhjes së çmimit dhe cilësisë.

b) për të mbrojtur interesat e përdoruesve të shërbimeve të komunikimeve elektronike, për të mbrojtur të dhënat personale dhe privatësinë e përdoruesve;

c) për të mbrojtur interesat e sigurisë publike;

ç) për të siguruar konkurrencën e lirë dhe efektive në sektorin e komunikimeve elektronike;

d) për të siguruar integritetin dhe sigurinë e rrjeteve të komunikimeve elektronike publike;

dh) për të nxitur investimet eficiente në infrastrukturën e komunikimeve elektronike dhe zhvillimet e reja teknologjike për një cilësi të lartë të produkteve të tyre;

e) për të nxitur përdorimin e frytshëm të frekuencave dhe serive numerike si burime të fundme;

ë) për të siguruar mosdiskriminimin dhe barazinë në trajtimin e ofruesve të rrjeteve dhe shërbimeve të komunikimeve elektronike.

Kapitulli VI, Rregullimi i Konkurrencës, permban percaktimet per rregullimin e konkurrencës ne tregun e komunikimeve elektronike, dhe perfshin ndermjet te tjerave detyrimin e AKEP per kryerjen e analizës se tregut per vlerësimin e konkurrencës efektive dhe percaktimin e sipermarresve me fuqi te ndjeshme ne treg. Kreu VI, permban gjithashtu kriteret e perdorura nga AKEP per vlerësimin e fuqise se ndjeshme ne treg, detyrimet/masat rregulluese ne rast te gjetjes se FNT.

Rekomandimet dhe udhëzimet e KE-se te marra si më poshtë:

- o Udhëzuesi e komisionit për analizën e tregut dhe vlerësimin e FNT (2002/C 165/03) sipas kuadrit rregullator për komunikimet elektronike, rrjetet dhe shërbimet të komunikimit elektronik (ne vijim referuar si Udhëzimi i KE)

- o Rekomandimi i Komisionit, datë 11 shkurt 2003 , për produktet dhe shërbimet përkatëse të tregut brenda sektorit të komunikimeve elektronike të rregullara *ex ante*

në përputhje me Direktivën 2002/21/EC të Parlamentit Europian dhe të Këshillit në një kuadër të përgjithshëm rregullator për rrjetet dhe shërbimet e komunikimit elektronik (2003/311/EC, OJ L 114, 8.5.2003, p. 45)

- o Rekomandimi i Komisionit, datë 17 dhjetor 2007 për produktet dhe shërbimet përkatëse brenda sektorit të komunikimeve elektronike të rregulluara *ex ante* në përputhje me Direktivën 2002/21/EC të Parlamentit Europian dhe të Këshillit në një kuadër të përgjithshëm rregullator për rrjetet dhe shërbimet e komunikimit elektronik (2007/879/EC, OJ L 344, 28.12.2007, p. 65)

II. Procesi i Konsultimit

Ligji Nr.9918 dt. 19.05.2008 (i ndryshuar) “Per komunikimet elektronike ne RSH”, parashikon ne Nenin 35 te tij, proceduren e keshillimit me palet e interesit per analizen e tregut duke vendosur si afat, periudhen kohore prej 60 ditesh. Njekohesisht neni 36 percakton se AKEP vendos, ndryshon, mban ose heq detyrime per FNT pas keshillimit me palet e interesuara.

Ne baze te percaktimeve te Ligjit 9918 (i ndryshuar) si dhe praktikes se AKEP me analizat e tregjeve, periudha e konsultimit publik do te jete 60 dite nga dita e publikimit zyrtar te ketij dokumenti ne faqen e internetit te AKEP, dhe procesi i konsultimit do te kryhet per statusin e FNT dhe per detyrimet e propozuara sipas gjetjeve te analizes.

AKEP mirepret komentet e paleve te interesuara brenda afatit te konsultimit publik, per perfundimet ne lidhje me FNT dhe detyrimet e propozuara sipas gjetjeve te analizes ne kete dokument per konsultim publik.

Komentet e paleve te interesuara do te publikohen nga AKEP, se bashku me dokumentin final te analizes se tregut dhe vendimet sipas gjetjeve te analizes.

Ne cdo seksion ka pyetje per komente nga palet e interesuara, te cilat jane permblledhur edhe ne Aneks 1 por palet e interesuara mund te japin komente per cdo pjese te ketij dokumenti.

III. Bashkepunimi me Autoritetin e Konkurences

Sipas Nenit 38 të Ligjit Nr.9918 dt. 19.05.2008 (i ndryshuar) “Per komunikimet elektronike ne RSH”, AKEP-i bashkëpunon me Autoritetin e Konkurrencës, duke respektuar edhe Memorandumin e Mirëkuptimit (Nr. Prot. 1566/1, datë 29.08.2007) ndermjet Autoritetit të Konkurrencës dhe Entit Rregullator të Telekomunikacioneve dhe në veçanti “Neni 6”, ku flitet per përcaktimin e tregut, përcaktimin e dominancës / përcaktimi i FNT.

Autoriteti i Konkurences eshte perfshire vazhdimisht me komentet e tij ne analiza tregjesh te konsultuara si per telefonine fikse dhe celulare, duke dhene sugjerime dhe rekomandime perkatese ne keto procese, duke gjetur tek AKEP predispozicion e bashkerendimit te veprimeve qe favorizojne konkurrencen nepermjet nderhyrjeve ex-ante ne tregjet e konstatuara si te nevojshme per nderhyrje te tilla.

AKEP i ka kerkuar AK te shprehe opinionin e vet ne lidhje me dokumentin “Analize e Tregut te Linjave me Qira: Tregjet me pakice dhe shumice: Konsultim Publik” (ne vijim referuar Analiza 2013-Konsultim Publik)” dhe komentet e AK do te merren ne konsiderate dhe reflektohen ne dokumentin final te Analizes se tregut.

IV. Struktura e Dokumentit

Ky dokument permban analizen e tregjeve me pakice dhe me shumice te linjave me qira, dhe konkretisht:

- 1) Tregun me pakice te minimumit te linjave me qira (i cili perfshin lloje te specifikuara te linjave me qira deri ne dhe perfshire 2Mb/sek)
- 2) Tregun me shumice te segmenteve terminuese te linjave me qira.
- 3) Tregun me shumice te linjave kryesore (trunk) te linjave me qira.

Ne baze te parashikimeve te Rregullores, analiza permban:

- perkufizimin e tregjeve perkatese;
- shqyrtimin e secilit treg perkates per te analizuar konkurrencen ne keto tregje dhe nese ka operatore me fuqi te ndjeshme ne treg, duke perdorur kriteret e percaktuara ne nenin 33 te Ligjit si dhe udhezimin e KE
- analizimin e problemeve ne tregjet ne te cilat nuk ka konkurrence efektive apo ku ka operatore me fuqi te ndjeshme ne treg
- detyrimet per operatoret me fuqi te ndjeshme ne treg

V. Perkufizimi i tregut perkates

Ne kuader te analizave te kryera nga nje rregullator per qellime te analizes se konkurrences efektive dhe percaktimit te sipermarresit/sipermarresve me FNT, analiza e nje tregu perkates fillon me shqyrtimin e produkteve dhe sherbimeve qe konsiderohen te jene pjese e te njejtit treg.

Si reference per perkufizimin e tregut perkates eshte perdorur perkufizimi i marre nga Ligji per Mbrojtjen e Konkurences:

Treg perkates- jane produktet qe vleresohen si te zevendesueshme nga konsumatoret ose klientet e tyre, per sa u perket karakteristikave, çmimit dhe funksionit te tyre dhe qe ofrohen ose kerkohen nga ndermarrjet ne nje zone gjeografike me kushte te njejta konkurrence, zone kjo e cila veçohet nga zonat e tjera kufizuese.

Ky perkufizim eshte i ngjashem me perkufizimin e dhene ne Udhezimin e KE, pika 44 ¹. Per kete arsye si dhe duke qene se udhezimi i KE, eshte pjese e dokumentave te KE te referuara ne Rregullore, AKEP ne kete Analize do te perdore te njejten metodologji per percaktimin e produkteve/sherbimeve qe jane pjese e te njejtit treg perkates, sic eshte shtjelluar dhe ne paragrafet ne vijim.

¹ According to settled case-law, the relevant product/service market comprises all those products or services that are sufficiently interchangeable or substitutable, not only in terms of their objective characteristics, by virtue of which they are particularly suitable for satisfying the constant needs of consumers, their prices or their intended use, but also in terms of the conditions of competition and/or the structure of supply and demand on the market in question (32). Products or services which are only to a small, or relative degree interchangeable with each other do not form part of the same market (33). NRAs should thus commence the exercise of defining the relevant product or service market by grouping together products or services that are used by consumers for the same purposes (end use).

Perkufizimi i tregut per nje sherbim merr parasysh efektin e zevendesueshmerise se produktit (ne anen e kerkeses dhe ofertes), si edhe dimensionin gjeografik. Nje instrument ndihmes qe perdoret per identifikimin e tregjeve eshte parimi i monopolistit hipotetik.

Parimi i monopolistit hipotetik

Nje produkt konsiderohet te perbeje nje treg me vete nese “monopolisti” (hipotetik) qe ofron produktin mund te rrise çmimin e ketij produkti per nje periudhe kohe jo tranzitore dhe te mos kete renie ne shitje deri ne nivelin qe kjo te jete jo- fitimprurese. Pra, rritja e çmimit duhet te jete fitimprurese dhe e qendrueshme-monopolisti te kete aftesine te mbaje çmimin mbi nivelin konkurrues.

Testi i monopolistit hipotetik kryhet per te analizuar produktet/sherbimet te cilat mund te bejne pjese ne te njejtin treg duke marre ne konsiderate efektin e zevendesueshmerise se produkteve ne anen e kerkeses dhe/ose ofertes. Nese monopolisti perballet me kufizime nga ana e kerkeses- konsumatorët do te zhvendosen drejt konsumit te nje produkti tjeter, qe do ishte zevendesues dhe, nga ana e ofruesve- ofrues te tjere do te futeshin ne kete treg per te ofruar produktin me çmim dhe perfitim te larte, atehere produktet e tjera qe jane zevendesues te ngushte te produktit te analizuar duhet te perfshihen ne kete treg.

Zevendesimi ne anen e kerkeses

Nese nje subjekt, qe eshte monopol ne ofrimin e nje produkti/sherbimi, do te rriste çmimin e ketij produkti, çfare mundesish kane konsumatorët te zevendesojne perdorimin e ketij produkti me nje tjeter ?

Produkti/sherbimi qe analizohet krahasohet me produkte te tjere, nese ato mund te zevendesohen nga ana e konsumatorit. Nese konsumatorët mund te zevendesojne produktin e ofruar nga monopolisti hipotetik me nje produkt apo produkte te tjera, keto te fundit duhet te perfshihen ne perkufizimin e tregut perkates.

Zevendesimi ne anen e ofertes

Nese monopolisti hipotetik do te rriste çmimin e produktit/sherbimit per nje periudhe kohe jo tranzitore, a do te kishte presion nga ofrues te tjere te mundshem te ketij sherbimi? Operatore te tjere, te cilet nuk e ofrojne sherbimin ne fjale, mund te zhvendosin burimet e tyre ne drejtim te ofrimit te ketij sherbimi.

Ne zevendesimin ne anen e ofertes duhet te merren parasysh vetem operatorët, te cilet mund te zhvendosin burimet e tyre drejt ofrimit te sherbimit te marre ne konsiderate, per nje kohe te shkurter dhe pa kosto te larta te pakthyeshme. Pra, operatorë te rinj qe nuk jane ne treg nuk mund te merren parasysh, pasi reagimi i tyre ndaj nje rritjeje te çmimit te produktit nuk do te ishte i shpejte (ne periudhe afatshkurter) por do te kerkonte kohe per investime kapitale qe kerkojne nje periudhe afatgjate. Ofruesit e mundshem jane operatorë qe ofrojne sherbime te tjera dhe lehtesisht per nje periudhe kohe te shkurter mund te prodhojne edhe produktin, çmimi i te cilit eshte rritur.

Efekti i operatorëve te rinj ne treg, qe duhet te kryejne investime kapitale, merret ne konsiderate vetem ne analizen e fuqise se ndjeshme ne treg, pra te konkurrencës se mundshme qe keta operatorë mund te ushtrojne.

Nje faktor tjeter qe merret ne konsiderate ne perkufizimin e tregut perkates eshte nese egzistojne kufizime te perbashketa ne tarifim (common pricing constraints) midis klienteve,

sherbimeve apo zonave te ndryshme. Kjo do te thote qe operatori te mos jete i pavarur ne tarifimin e sherbimeve te ndryshme: s'ka mundesi te rrise çmimin e nje sherbimi pa reduktuar çmimin e nje sherbimi tjetër, i cili ne vetevete nuk eshte zevendesues per sherbimin tjetër.

VI. Fuqia e Ndjeshme ne Treg dhe masat rregulluese

Pekufizimi i FNT eshte dhene ne nenin 33 te ligjit:

Një sipërmarrës vlerësohet me fuqi të ndjeshme në treg nëse, i vetëm, apo së bashku me të tjerë, zotëron një pozitë të tillë ekonomike, që i mundëson një zgjerim të ndjeshëm, pavarësisht nga konkurrentët, klientët apo përdoruesit fundorë.

Ky perkufizim eshte pothuajse i njejte me perkufizimin e Direktives Kuader te KE 2002, neni 14² (EC 2002 Framework Directive).

Neni 33 i Ligjit percakton gjithashtu kriteret kryesore qe duhet merren ne konsiderate per analizen per FNT, duke bere nje ndarje per rastet kur ne treg dyshohet per nje sipermarres me FNT, qe do te thote dominance individuale, dhe per raste kur dyshohet per me shume se nje sipermarres me FNT apo dominance e bashkuar. Perkufizimi i dominances se bashkuar i dhene ne nenin 33 eshte si vijon:

Dy ose më shumë sipërmarrës vlerësohen se kanë një pozitë zotëruese nëse edhe në mungesë të lidhjeve strukturore apo të lidhjeve të tjera, veprojnë në treg në një strukturë dhe mënyrë të tillë, e cila të çon në një sjellje të bashkërenduar, në mënyrë të pavarur nga konkurrentët, klientët ose përdoruesit.

Per percaktimin e FNT, dominace individuale apo e bashkuar, sic theksohet dhe ne pikat 79 dhe 98 te Udhezimit te KE, kriteret e perdorur duhen marre te gjitha ne konsiderate dhe ne kombinim me njeri tjetrin dhe jo ne menyre te vecante per secilin kriter me vete, pasi evidenca e kriterëve te vecante mund te mos jete percaktuese e FNT.

Analiza per FNT eshte nje analize e cila merr ne konsiderate zhvillimet e kaluara dhe njekohesisht tendencen per te ardhmen (forward looking), pasi mungesa e konkurrences ne te kaluaren nuk do te thote qe nje treg nuk ka tendence per te qene ne konkurrence ne te ardhmen. Ne kete menyre Analiza krahas shqyrtimit te kriterëve per vleresimin e konkurrences efektive ne treg ne te kaluaren, ben vleresimin se si pritët te evoluje tregu ne te ardhmen. Analiza kryhet per te shqyrtuar nese nje treg perkates vlerësohet te jete ne konkurrence efektive ne nje periudhe te pakten 2 vjecare, dhe mungesa e konkurrences efektive eshte barazvlefshme me egzistencen e fuqise se ndjeshme ne treg, prej nje ose me shume sipermarresish.

Egzistenca e FNT do te thote qe ne treg ka probleme te cilat identifkohen dhe ne baze te problemeve te evidentuara, propozohet marrja masave rregulluese apo detyrime per tu zbatuar nga sipermarresi/sipermarresit me FNT. AKEP ne baze te nenit 34, ka detyrimin qe ne rast te gjetjes se FNT ne nje treg perkates te vendose nje disa apo te gjitha detyrimet e

² "an undertaking shall be deemed to have significant market power if, either individually or jointly with others, it enjoys a position equivalent to dominance, that is to say a position of economic strength affording it the power to behave to an appreciable extent independently of competitors customers and ultimately consumers"

cilesuara ne nent 39 - 45 dhe neni 56 te Ligjit 9918 (i ndryshuar). Vendorsja e detyrimeve/masave rregulluese per FNT duhet te marre ne konsiderate objektivat rregullatore te percaktuar ne Ligj.

Nese nga analiza arrihet ne perfundimin se tregu perkates eshte ne konkurrence efektive, pra nuk ka FNT, atehere AKEP nuk vendos detyrime dhe ne rast se ndaj sipermarrsesve jane vendosur detyrime (per shkak te statusit te meparshem me FNT) atehere AKEP i heq keto detyrime duke percaktuar dhe nje afat kohor jo me te gjate se 6 muaj per berjen efektive te tyre.

II.3 Perfundimet kryesore te analizes 2011 per Linjat me Qira

Ne analize 2011 jane analizuar tre tregje te cilat ndodhen ne te njejtin document (nje treg ne nivelin e pakices dhe dy tregje ne nivelin e shumices), keshtu qe per perfundimet kryesore te arrituara ne analize 2011, do te paraqiten ne dy seksionet si me poshte:

- Ne seksionin II.3.1, paraqiten perfundimet kryesore te arrituar ne analize 2011 ne lidhje me tregun me pakice te linjave me qira;
- Ne seksionin II.3.2, paraqiten perfundimet kryesore te arrituar ne analize 2011, ne lidhje me tregjet me shumice te linjave me qira;

II.3.1 Perfundimet kryesore te analizes 2011 per tregun me pakice te linjave me qira

Ne Analize 2011, AKEP analizoi kete treg duke shqyrtuar perkufizimin e tregut perkates, analizen per FNT si dhe masat rregulluese per FNT, dhe konkretisht u arrit ne keto konkluzione:

Percaktimi i tregut perkates

Ne perkufizimin e tregut perkates me pakice te linjave me qira (grupi minimum), AKEP arriti ne perfundimet e meposhtme:

- Linjat me qira me kapacitet te ulet (deri ne dhe perfshire 2Mbit/s) jane pjese e te njejtit treg perkates;
- Linjat me qira me kapacitet te larte (mbi 2 Mbit/s), nuk jane pjese e tregut perkates te linjave me qira me kapacitet te ulet.
- Linjat me qira me kapacitet te ulet, linjat analoge dhe linjat dixhitale jane pjese e te njejtit treg perkates.
- Linjat me qira nderkombetare (pjesa e ofruar nga operatori vendas) jane pjese e te njejtit treg perkates me pakice te linjave me qira kombetare.
- Sherbimet e menaxhuara mund te perdoren per kapacitete te larta ose te uleta. AKEP gjykoi se sherbimet e menaxhuara nuk jane pjese e kesaj analize, por kapacitetet transmetuese nepermjet te cilave ofrohen keto sherbime te dedikuara jane te domdoshme per ofrimin e ketyre sherbimeve dhe jane pjese e kesaj analize.

Ne lidhje me percaktimin e tregut me pakice te linjave me qira u konkludua se:

- ***Tregu i grupit minimal te linjave me qira, perfshin linjat me qira deri ne dhe perfshire 2Mbit/sek, analoge dhe dixhtale;***
- ***Dimensioni gjeografik i tregut eshte kombetar;***

Analiza per FNT

Ne lidhje me analizen per percaktimin e operatoreve me FNT ne kete treg, AKEP shqyrtoi nje sere kriteresh dhe arriti ne perfundime si me poshte:

Pjeset e tregut

Albtelecom zoteronte mbi 60% pjese tregu ne numrin e linjave me qira me pakice.

Fuqia kundervepruese dhe faktoret e tjere te konsideruar

Statusi i Albtelecom si operator me FNT ne tregun me pakice te aksesit ne rrjet telefonik publik nga vendodhje fikse, i konsideruar si nje faktor i rendesishem per te shtrire FNT ne tregun me pakice te linjave me qira.

U konsiderua si nje faktor pozitiv, elimini apo reduktim i ndjeshem i pengesave ligjore ne ofrimin e linjave me qira me pakice, si rezultat i zevendesimit te sistemit te komplikuar te licensimit me licensa te klasave te ndryshme dhe per zona operimi te paracaktuara me sistemin e autorizimit te pergjithshem.

Avantazhet e fuqise ekonomike

Avantazhet e Albtelecom ndaj operateve te tjere per shkak te ekonomive te shkalles, ekonomive te densitetit, integritit vertikal, ne rrjetin lokal dhe backbone, te cilat ndikojne pozitivisht ne aftesine ndikuese te Albtelecom ne tregjet me pakice te linjave me qira.

Ofrimi i linjave me qira eshte i varur nga vendodhja e ambienteve qe do lidhen, dhe avantazhet e Albtelecom te lidhur me prezencen e tij me rrjet ne nivel kombetar, ulin aftesine negociuese te bleresve, pasi Albtelecom shpesh eshte i vetmi operator qe mund te siguroje sherbimin e kerkuar nga bleresi.

Tarifimi i linjave me qira, konstatimet e analizes 2011

- Mungesa e presionit konkurrues ndaj Albtelecom qe te ofroje tarifa te linjave me qira te orientuara ne kosto;
- Tarifat e linjave me qira te Albtelecom u konstatuan ne disporcione te konsiderueshme ne strukturen e tyre:
 - o tarifa shume me te larta per kompanite e telekomunikacioneve se kompanite qe i blejne linjat me qira nderkombetare per perdorim fundor, e cila eshte kunder praktikes se tarifave me te uleta me shumice ne krahasim me tarifat me pakice, duke konstatuar se perbenin sjellje antikonkurruese:
 - shitja e linjave me qira nderkombetare kompanive te telekomunikacioneve qe i perdorin linjat per ofrimin e sherbimeve me pakice, eshte shitje me shumice dhe keto tarifa duhet te jene me te uleta se tarifat e perdorueve fundore te linjave me qira.
 - o Tarifat e linjave me qira kombetare 2 Mbit/s ishin disa here me te uleta se tarifat e vendeve te rajonit dhe BE (situat e kundert me periudhen para vitit 2005 ku keto tarifa ishin disa here me te larta se tarifa mestare e vendeve te BE);
 - o Diferencat ne tarifat e linjave me qira 64 kbit/s me 2 Mbit/s, te cilat ishin shume me te uleta se ne vendet e BE : (40-100) % krahasuar me (250-460) % ne vendet e BE;
 - o Tarifat e linjave me qira te Albtelecom nuk kishin pesuar asnje ndryshim qe prej vitit 2005;

Bazuar ne faktoret (argumentat) e mesiperm, AKEP ne 2011, vleresoi se:

Albtelecom permbushte kriteret per fuqi te ndjeshme ne tregun perkates me pakice te minimumit te linjave me qira (i cili perfshin lloje te specifikuara të linjave me qira deri ne dhe perfshire 2Mbit/s)

Problemet e identifikuara dhe arsyet per masa rregullatore ne analize 2011

Nder problemet e evidentuara, pervec tarifimit, ne ofrimin e linjave me qira nga Albtelecom ishin:

- mungesa e ofrimit te linjave me qira me kapacite te larta 34 Mbit/s, 155 Mbit/s
 - Shqiperia eshte i vetmi vend ne rajon qe nuk ofronte linja 34 Mbit/s nga operatori fiks inkumbent.
- mungesa e marreveshjeve te nivelit te sherbimit per afatet dhe cilesine e ofrimit linjave me qira (me shumice dhe me pakice);
- mos-ofrimi i linjave te pjesshme me qira me shumice operatoreve te tjere;
- mosdhenia e aksesit per linjat me qira me shumice dhe diskriminimi i operataoreve te telekomunikacioneve (ofruesve te sherbimeve dhe rrjeteve te komunikimeve elektronike);

II.3.2 Perfundimet kryesore te analizes 2011 per tregjet me shumice te linjave me qira

Nga analiza e tregjeve me shumice te segmenteve terminuese dhe trunk segmenteve te linjave me qira, rezulton:

Percaktimi i tregut perkates

Ndarja e segmenteve terminues dhe trunk segmenteve te linjave me qira:

- “Terminime Lokale te Linjave me qira” jane pjese te linjave me qira qe lidhin centralin lokal me ambjentet apo ndertesat e klientit
- Trunk Segmente ose Trunk Seksione jane pjese te linjave me qira qe ndodhen mes dy nyjave kryesore te rrjetit te ndertuara: lidhja midis centraleve lokale dhe tranzite.
- Kufiri ndares midis segmenteve terminuese dhe trunk eshte centrali qe lidhet direkt me perdoruesin fundor te linjes me qira;

Ofrimi i linjave me qira nje operatori apo ofruesi rrjetesh apo sherbimesh te komunikimeve elektronike, si inpute per aktivitetin e ketij operatori/ofruesi (shitje me pakice, pjese rrjeti etj), perben shitje me shumice te linjave me qira.

Kerkesa per linja me qira me shumice eshte kerkese e derivuar nga tregjet me pakice te linjave me qira si edhe nga kerkesa per sherbime te tjera te komunikimeve elektronike.

Linjat me qira me shumice dhe PPC (***Partial Private Circuits-PPC***) apo LLPC (***leased line part circuit-LLPC***) jane pjese e te njejtut treg perkates, dhe pjese e tregjeve me shumice te segmenteve terminuese dhe trunk segmenteve te linjave me qira.

Segmentet terminuese dhe trunk segmentet e linjave me qira, sipas ndarjes se cituar me siper, jane pjese e tregjeve perkates te ndryshem;

Ne lidhje me percaktimin e tregjet me shumice te linjave me qira u konkludua se:

- Tregjet perkatese me shumice te linjave me qira, segmenteve terminuese dhe trunk segmentet, perfshijne te gjitha kapacitetet e linjave me qira.

- Dimensioni gjeografik i shërbimeve me shumice, segmenteve terminuese dhe segmente trunk të linjave me qira është kombëtar, d.m.th territori i Republikës së Shqipërisë.

Analiza për FNT

Pjesët e tregut

Në lidhje me analizen për përcaktimin e operatorëve me FNT në këtë treg, AKEP shqyrtoi një sërë kriteresh dhe arriti në përfundime si më poshtë:

Albtelecom zoteron pjesë tregu në nivele rreth 80% të linjave me qira, për numrin e linjave me qira me shumice.

Fuqia kundërvepruese dhe faktorët e tjerë të konsideruar

Prezenca kombëtare e Albtelecom me rrjet lokal (linja fundore) dhe statusi me FNT në këtë treg, është faktor që konsiderohet i rëndësishëm për të shtrirë FNT në tregjet me shumice të segmenteve terminuese-lokale të linjave me qira.

Zëvendësimi i sistemit të komplikuar të licensimit me licensa të klasave të ndryshme dhe për zona operimi të parçaktuara me sistemin e autorizimit të përgjithshëm përben një eliminim apo reduktim të ndjeshëm të pengesave ligjore në ofrimin e linjave me qira me pakice.

Avantazhet e fuqisë ekonomike

Operatori Albtelecom si operatori i rrjetit me të madh të telefonisë fikse (rrjeti lokal dhe backbone), zoteron një avantazh të konsiderueshëm për ekonomitë e shkallës, në raport me operatorët alternativë dhe celularë dhe operatorë të rinj të mundshëm në treg, për ofrimin e linjave lokale të telefonisë fikse dhe në këtë mënyrë edhe për ofrimin e linjave me qira.

Problemet e identifikuara dhe arsyet për masa rregullatore në analizë 2011

Megjithatë eliminimin apo reduktimin e ndjeshëm të pengesave ligjore, që erdhi si pasojë e Ligjit 9918 dhe kuadrit rregullator të autorizimeve të përgjithshme, Albtelecom vazhdon të ketë avantazhe ndaj operatorëve të tjerë për shkak të ekonomive të shkallës, ekonomive të densitetit, integritetit vertikal. Këto avantazhe të Albtelecom, në rrjetin lokal dhe backbone, ndikojnë pozitivisht në aftësinë ndikuese të Albtelecom në tregjet me shumicë të linjave me qira.

Ofrimi i linjave me qira është i varur nga vendodhja e ambienteve që do lidhen, dhe avantazhet e Albtelecom të lidhur me prezencën me rrjet në nivel kombëtar, ulin aftësinë negociuese të blerësve, pasi Albtelecom shpesh është i vetmi operator që mund të sigurojë shërbimin e kërkuar nga blerësi.

- Aplikimi nga Albtelecom i tarifave shumë me të larta për kompanitë e telekomunikacioneve së kompanitë që i blejnë linjat me qira ndërkombëtare për përdorim fundor është kundër praktikës së tarifave me të uleta me shumicë në krahasim me tarifën me pakicë,

- Tarifat e linjave me qira kombetare me shumice 2 Mbit/s jane disa here me te uleta se tarifat me pakice te vendeve te rajonit dhe BE (situatë e kundërt me periudhën para vitit 2005 ku kjo tarifa ishte disa here me te larta se tarifa mestare e vendeve te BE);
 - Diferencat ne tarifat e linjave me qira 64 kbit/s me 2 mbit/s jane shume me te ulet se ne vendet e BE : 40-100% krahasuar me 250-460% ne vendet e BE;
 - Tarifat e linjave me qira te Albtelecom nuk kane pesuar asnje ndryshim qe prej vitit 2005;

Tarifat e Albtelecom per qarqet nderkombetare me shumice (operatoreve te telekomunikacionve) 64 kbit/s:

- Jane me te larta se tarifat me pakice ne rajonin SEE dhe 85% me te larta se mesatarja e BE;

Tarifat e Albtelecom per qarqet nderkombetare me shumice (operatoreve te telekomunikacionve) 2 Mbit/s:

- Jane me te larta se tarifat me pakice ne rajonin SEE dhe 76% me te larta se mesatarja e BE;

Bazuar ne faktoret (argumentat) e mesiperm, AKEP ne 2011, vleresoi se sipërmarresni Albtelecom sh.a përmbush kriteret për FNT ne:

- **tregun me shumice te segmenteve terminuese te linjave me qira;**
- **tregun me shumice te trunk segmenteve te linjave me qira**

Masat Rregulluese dhe detyrimet per Albtelecom ne tregjet me shumice dhe me pakice (grupi minimum) te linjave me qira (analize 2011)

Ofrimi i linjave me qira ne kushtet e konkurrences efektive, apo i rregulluar ne menyre efektive, do krijojte kushtet per nje mundesi zgjedhjeje, si dhe cmime dhe cilesi te favorshme per bizneset dhe institucionet e mesme dhe te medha si dhe per sipermarresit e rrjeteve/sherbimeve te komunikimeve elektronike, duke bere nje kontribut te rendesishem ne ekonomine Shqiptare ne teresi.

Nder problemet e evidentuara, pervec tarifimit, ne ofrimin e linjave me qira nga Albtelecom:

- mungesa e ofrimit te linjave me qira me kapacite te larta 34 Mbit/s, 155 Mbit/s
 - Shqiperia eshte i vetmi vend ne rajon qe nuk ka ofrim te linjave 34 Mbit/s nga operatori fiks inkumbent.
- mungesa e marrveshjeve te nivelit te sherbimit per afatet dhe cilesine e ofrimit linjave me qira (me shumice dhe me pakice);
- mos-ofrimi i linjave te pjesshme me qira me shumice operatoreve te tjere;
- mosdhenia e aksesit per linjat me qira me shumice dhe diskriminimi i operataoreve te telekomunikacioneve (ofruesve te sherbimeve dhe rrjeteve te komunikimeve elektronike);

Bazuar ne evidentimin e problemeve qe ekzistojne dhe qe mund te lindnin ne ofrimin e linjave me qira me pakice, grupi minimum, dhe te linjave me qira me shumice, AKEP gjykon se masat e nevojshme ne nivelin me shumice te ofrimit te linjave me qira nga Albtelecom, me reference ne parashikimet e Ligjit 9918, u percaktuan:

- Detyrimi i Mosdiskriminimit (neni 39)
- Detyrimi i transparencës (Neni 40)
- Detyrimi për ndarjen e llogarive (Neni 41)
- Detyrimi për akses dhe përdorimi i përbashkët i faciliteteve të rrjetit (Neni 42)
- Detyrimi per ofrimin e linjave me qira (neni 44)
- Detyrimi për kontroll të tarifave dhe sistemin e mbajtjes së llogarive (Neni 45)

Detyrimet e mesiperme midis te tjerave u percaktuan te perfshijne:

- Publikimin e ofertes reference te aksesit ne rrjetin Albtelecom per linjat me qira me shumice.
- Albtelecom duhet te mos diskriminoje midis operatoreve te ndryshem dhe midis operatoreve te tjere dhe klienteve, filialeve te veta;
 - Bazuar ne kete detyrim, Albtelecom do te duhet te reduktojte tarifat e linjave me qira nderkombetare per kompanite e telekomunikacioneve, ne nivele te pakten te njejte me klientet e tij me pakice;
 - Detyrimin per publikimin e Treguesve Kryesore te Performances (Key Performance Indicators -KPI) per ofrimin me shumice dhe me pakice te linjave me qira.
 - Detyrimin per te bere te disponueshem inputet e nevojshme me shumice per produktet/sherbimet e reja apo te permiresuara me pakice;
 - Detyrimi per te ofruar marrveshje te Nivelit te Sherbimit (service level agreement-SLA)

- Albtelcom do të duhet të japë akses për linja me qira me shumice në rrjetin e vet, linja të cilat duhet të përfshijne:
 - Linja me qira me shumice: linja të njëjta si linjat e ofruara klienteve fundore, me ndryshimin se bleresi është një kompani telekomunikacioni apo sipërmarrës i rrjeteve dhe/ose shërbimeve të komunikimeve elektronike (rregjistruar në AKEP);
 - Qarqe të pjesshme me qira (Leased line partial Circuits): qarqe transmetimi që lidhin një klient fundor të operatorit tjetër me piken e interkoneksionit të Albtelcom me operatorin tjetër si dhe qarqet e transmetimit të ofruar nga Albtelcom operatoreve të tjera për tu përdorur në interkoneksionin e ndërmjetëm apo në anën e klientit.
 - Kapaciteti i linjave të dhëna nga Albtelcom do të jetë në varesë të kërkesës së bleresit, duke përfshirë dhe qarqet 34 mbit/s dhe 155 mbit/s. Rastet e pamundësive teknike të ofrimit nga Albtelcom, do të duhet të justifikohen me shpjegime të plota, bazuar në rregullat dhe procedurat e kuadrit ligjor dhe rregullator (Rregullorja e Aksesit dhe Interkoneksionit);

AKEP gjykoi se ndër detyrimet për Albtelcom, për ofrimin e Marrëveshjes të Nivelit të Shërbimit (Service Level Agreement_SLA), të përfshinte afatet maksimale të sigurimit të linjave me qira, me pakicë dhe me shumicë, në përputhje me rekomandimin 2005/57/EC, duke lejuar për një afat më të gjatë se afatet e këtij rekomandimi (që paraqesin afatet më të shkurtra (vendi i tretë me i mirë) në vendet e BE dhe jo mesatare.

Për metodën e rregullimit të tarifave, AKEP u gjykua:

- Të vendosë tarifa maksimale për tarifën me shumicë të Albtelcom për linjat (qarqet) dixhitale me qira kombëtare dhe ndërkombëtare, të ofruara sipërmarrësve të komunikimeve elektronike;
- Të vendosë tarifa maksimale për qarqet dixhitale ndërkombëtare me pakicë;
- Të lejojë Albtelcom të bëjë propozim për tarifën me pakicë të qarqeve kombëtare dixhitale, me kusht që këto tarifa të mos jenë më të ulëta se tarifën me shumicë respektive.
- Të lërë jashtë rregullimit të tarifave qarqet analoge;

Kjo ndërhyrje e pjesshme në rregullimin e tarifave, u gjykua të jetë e justifikuar për arsyet e mëposhtme:

- nga analiza e tarifave me pakicë dhe me shumicë të linjave me qira kombëtare të Albtelcom rezultonte se niveli i këtyre tarifave ishte në nivele të krahasueshme ose shumë të ulëta se niveli mesatar i tyre në vendet e BE dhe të rajonit;
- niveli i tarifave me shumicë të linjave me qira ndërkombëtare të Albtelcom (të ofruara kompanive të telekomunikacioneve) ishte shumë më i lartë se niveli i tarifave me pakicë të Albtelcom,
- niveli i tarifave me pakicë të linjave me qira ndërkombëtare të Albtelcom (të ofruara përdoruesve fundorë jo-kompani të telekomunikacioneve) ishte në nivel të krahasueshëm me tarifën mesatare në vendet e BE.
- Ndjeshmeria dhe kërkesa më e madhe për linja apo kapacitete transmetimi me qira nga kompanitë e telekomunikacioneve në Shqipëri, rezultoi të jetë për linjat me qira ndërkombëtare, të cilat shërbejnë edhe për lidhje direkte me botën për të dhëna dhe telefoni, dhe reduktimi i këtyre tarifave gjykohej të ketë një efekt pozitiv në cilësinë e shërbimeve të Internetit.

- Rritja e tarifave të linjave me qira vetëm për klientet e rinj (propozimi në konsultim publik) do të kishte efekte të paparashikuara në treg, dhe do të përbehte diskriminim ndaj ketyre klienteve në raport me klientet ekzistues.
- Për shkak të strukturës shumë të deformuar të tarifave me pakicë të qarqeve kombëtare me qira në krahasim me vendet e rajonit dhe të BE, AKEP do të parashikojë të lejojë Albtelcom të bëjë propozim për tarifën me pakicë të linjave me qira.

Për sa më sipër, AKEP gjykoi që rregullimi i tarifave të linjave me qira të Albtelcom të kryhej si më poshtë:

1. Linjat me qira kombëtare dixhitale me kapacitet:

- tarifën me shumicë të linjave me qira kombëtare 2 Mbit/s të jenë sipas vlerave të modelit BULRAIC.
- tarifën me shumicë të linjave me qira kombëtare 64 kbit/s të jenë sa tarifën me e qarqeve 2 Mbit/s, pjestuar me 1.5.
- tarifën e qarqeve me shumicë me kapacitet 34 mbit/s dhe 155 Mbit/s të përcakohen në mënyrë të tillë që të jenë në nivel rreth 20% më të ulët se niveli mesatar i tarifave në vende të BE për tarifën përkatëse me pakicë.
- Tarifën dhe të përfshijnë pajtimin mujor dhe tarifën e instalimit. Tarifa e pajtimit mujor ka dy pjesë: pjesë fikse dhe pjesë variabël në varësi të gjatësisë së linjës.

2. Tarifën me shumicë dhe pakicë të qarqeve ndërkombëtare

- Tarifën me pakicë të linjave me qira ndërkombëtare të reduktohen duke i çuar në nivelin mesatar të vendeve të BE për të gjitha kapacitetet;
- tarifën me shumicë të jenë 20% më të ulët se niveli i tarifave përkatëse me pakicë;
- tarifën me pakicë dhe me shumicë të linjave me qira të jenë të shprehura në të njëjten monedhë, në Euro.

2. Tarifën e qarqeve të tjera

Tarifën e qarqeve të tjera me qira të Albtelcom, siç janë qarqet analoge, AKEP gjykoi të lere jashtë kontrollit.

Nga krahasimi i tarifave të Albtelcom të përcaktuara me këto analize si dhe tarifave mesatare të BE dhe rajonit, vëhet re se ka ndryshime të ndjeshme, sidomos për sa i përket reduktimit të tarifave të qarqeve ndërkombëtare për operatorët e tjerë (tarifa me shumicë). Rregullimi i tarifave me shumicë dhe me pakicë të linjave me qira ndërkombëtare i çon ato në nivel mesatar dhe nën-mesatar të BE dhe rajonit.

III. LINJAT ME QIRA: SEGMENTIMI I TREGJEVE DHE OFRUESIT

Ne analizen pararendese, AKEP eshte referuar ne percaktimin e ligjit 9918 si dhe ne reference me udhezimin e KE-se per tregjet perkates te vitit 2003, sipas te cilit ishin percaktuar tre tregje per linjat me qira, nje ne nivel me pakice dhe dy tregje ne nivel me shumice.

AKEP gjykon te nevojshme per lehtesi arsyetimi per lexuesin, qe nje pjese te ketyre trajtimeve te ruhen edhe ne kete dokument analize. Kryesisht gjykohen te nevojshme dy skemat ilustrative te perdorura, perkufizimi i dhene per linjat me qira si dhe percaktimi ligjor se kush konsiderohet “pike fundore”, te cilat jane dhene me te zgjeruara ne analize 2011. Ndryshimete ndodhura ne rrjetin e Albtelecom, do te pasqyrohen ne trajtim te vecante ne vijim, por kjo nuk sjell ndonje ndryshim ne perkufizimet e dhena ne analizen pararendese pervec faktit se kush do te jete “kufinjte” ku lidhen pikat fundore, do te jene centrale lokale per rrjetet tradicionale PSTN, apo MSAN per rrjetet NGN.

Linja me qira

Ligji nr.9918(i ndryshuar) , Neni 3, pika 14, perkufizon linjat me qira si me poshte :

“Linje me qira” eshte nje sherbim qe perfshin ofrimin e kapaciteteve transmetuese ndermjet pikave te ndryshme te te njejtut rrjet ose te rrjeteve te ndryshme, pa perfshire funksionet komutuese te kontrolluara prej perdoruesit te vet.

Dy tipet kryesore te ofertave per linjat me qira ne dispozicion jane:

- Linja me qira qe ofrohen ofron per perdoruesit fundore, te cilat jane kryesisht bizneset dhe institucione te ndryshme;
- Linja me qira qe ofrohen per ofruesit e sherbimeve, te cilet mund ti perdorin per qellime fitimi duke ofruar per te tretet.

Pike fundore (perdorues fundor)

Ndersa pika 31 e ligjit 9918 (i ndryshuar), percakton si:

“Pika fundore e rrjetit” eshte pika fizike, ne te cilen nje pajtimtar ka akses ne rrjetin e komunikimeve publike. Ne rastin e rrjeteve, qe perfshijne komutimin ose rrugezimin pika fundore e rrjetit identifikohet si nje adres e specifike e rrjetit, e cila mund te lidhet me numrin ose emrin e nje pajtimtari.

Akses ne infrastrukturen e rrjetit nepermjet linjave me qira

Ofrimi i linjave me qira behet i mundur nga perdorimi i infrastruktures se nje apo me shume rrjeteve. Tipikisht dhe tradicionalisht linjat me qira jane ofruar dhe ofrohen perdoruesve fundore nga operatori inkumbent i rrjetit fiks. Infrastruktura e nje rrjeti fiks inkumbent (PSTN) mund te ndahet ne dy pjese: rrjeti lokal qe lidh centralet lokale me pikat fundore te rrjetit tek abonentet e telefonise dhe rrjeti baze (core) i cili perbehet nga centralet tranzit dhe centralet lokale dhe lidhjet midis tyre (kabllot trunk). Ndersa per rrjetit NGN, ne varesi te

arkitektures se ngritur mbi nivel IP, ka forma te ndryshme (por vlen te theksohet se pika fundore ne kete rast lidhet ne MSAN).

Infrastruktura fizike e rrjetit mbështetës te linjave me qira, përbëhet nga dy elemente të dallueshme:

- Pjesa e aksesit, e cila lidh përdoruesit fundorë të rrjetit; dhe
- Pjesë qendrore (rrjeti baze core), e cila përfshin e transmetimin per kapacitetet e transmetueshme te dedikuar.

Klasifikimi i linjave me qira nga niveli i rrjetit

Linja me qira tradicionalisht janë të ndarë në kategori te veçanta që i korrespondojnë niveleve të ndryshme të rrjetit te aksesit.

- Segmente terminuese;

Këto janë lidhjet fizike, mbi teknologji te ndryshme si: bakër, fibra ose frekuenca valore (point – to – point), nepermjet te cilave mundesohet shkembim duke realizuar sigurimin e kapacitetit të dedikuar. Ne varesi te topologjise se rrjetit (apo arkitektures), një segment terminues merr edhe percaktimin e tij, duke bere te mundur identifikimin per kufinjte ndares ne infrastrukturen e rrjetit ku mbeshtetet.

- Trank Segmente;

Këto janë lidhjet fizike që lidhin dy segmente terminuese (dhe ne varesit te topologjise se rrjetit ne te cilen mbeshtetet rrjeti PSTN apo NGN), percaktohen edhe kufinjte ndares me segmentet terminuese;

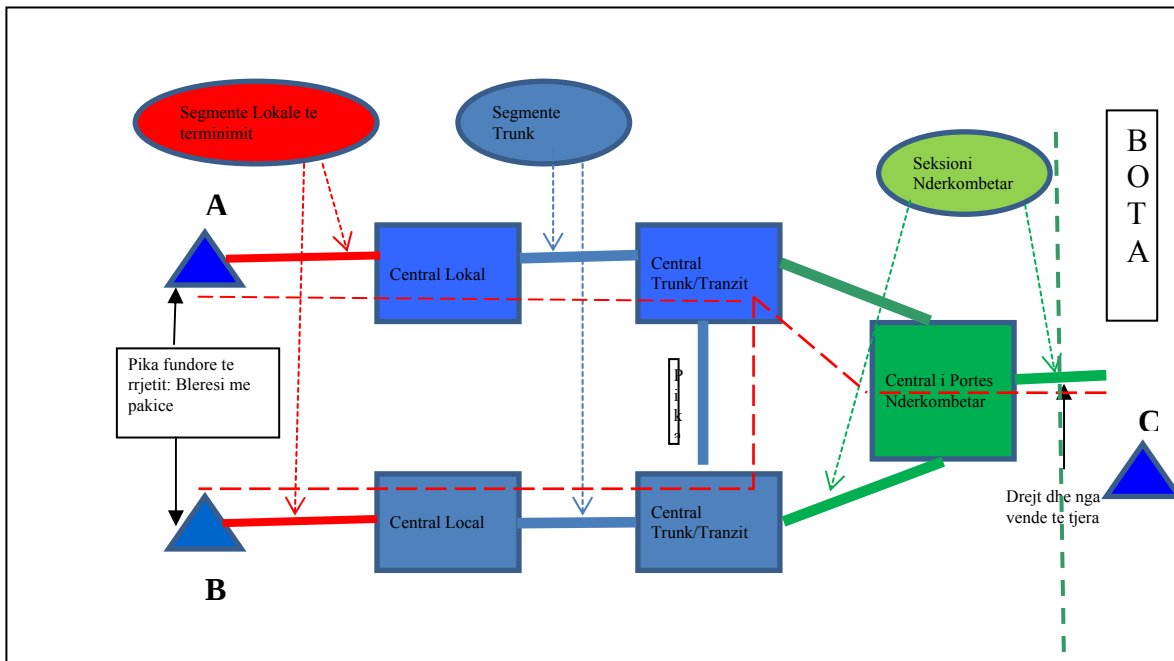
Klasifikime te tjera per linjat me qira

- nga kapaciteti (bandwidth-i);
- nga teknologjia e ofruar;
- nga distanca (gjatesia);
- nga vendodhja gjeografike ku ofrohet linja me qira (kombetare, nderkombetare);

Dy skemat ne vijim jane ilustruese (skema te trajtuara edhe ne analizen pararendese) dhe jane te mbeshtetura ne rrjetet tradicionale PSTN. Duke qene se jo te gjithë ofruesit e linajve me qira ne treg kane te mbeshtetura sherbimet e tyre ne rrjete te reja (NGA ose NGN), ku aktualisht operatori “lider” ne investim ne kete aspekt eshte Albtelecom, atehere per ilustrim do te perdoren skemat ne vijim, por duke arsyetuar se ne rastin e rrjeteve NGN (Next Generation Network), ne vend te centraleve (lokale, tranzite) kemi te bejme me MSAN, por gjithesesi ne aspektin e percaktimit te segmenteve terminuese, trunk segmenteve kufiri ndares eshte MSAN.

Ne Skemen III.1, paraqitet ne menyre te pergjithshme nje rrjet fiks dhe ndarja e elementeve te tij per qellime te ofrimit te linjave me qira, duke prezantuar skematikisht trunk segmentet, segmentet terminuese lokale si dhe seksionin nderkombetar.

SKEMA III.1. RRJET FIKS INKUMBENT DHE SEGMENTE TE LINJAVE ME QIRA

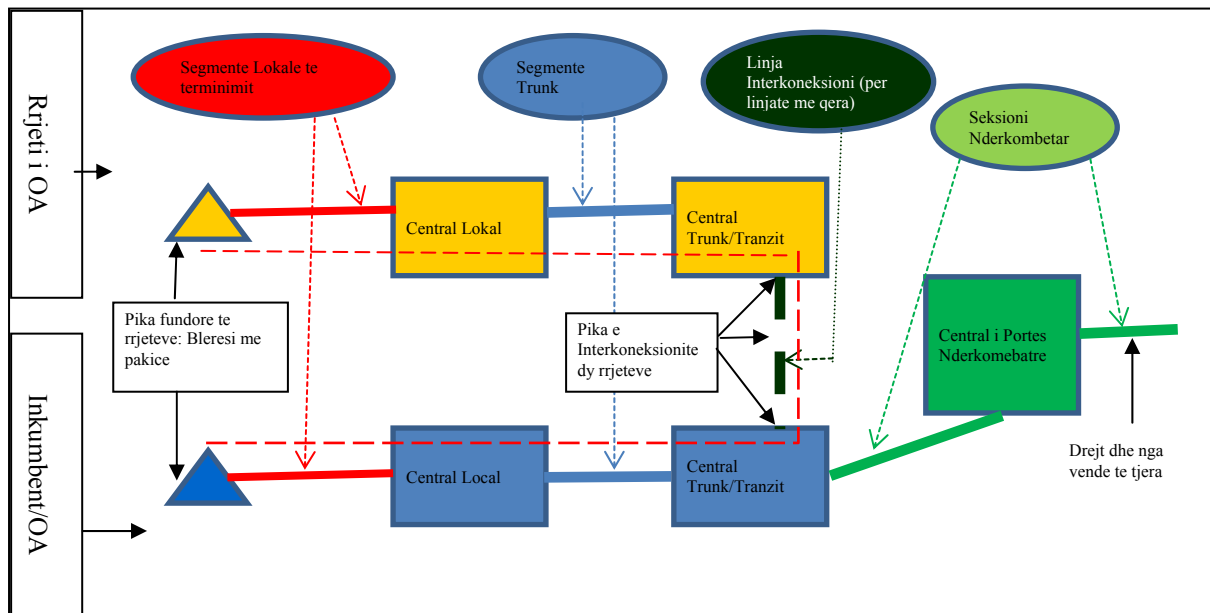
Nje bleres me pakice kerkon nje linje te dedikuar me qira e cila te lidhe dy lokalitete p.sh dy zyra ne vendodhje te ndryshme gjeografike. Secila prej ketyre zyrave eshte e lidhur me nje central lokal (mund te jete edhe i njeiti central) te operatorit inkumbent (mund te jete dhe operator Alternativ), ne rasti se rrjeti eshte PSTN, kurse ne rastin e rrjeteve NGN (vendin e centraleve e zene MSAN), te cilet ne varesit te llojit te rrjetit perbejne pike fundore ne kete rrjet. Operatori ofron lidhjen e dy pikave me kapacitet te dedikuar, sipas kerkeses se bleserit, dhe linja me qira megjithese kalon nepermjet centraleve lokale (dhe te tjere) ose MSAN, nuk perfshijne komutimin, por vetem transmetimin e sinjaleve. Keshtu qe sipas arsytimit te mesiperm, rezulton qe ne treg mund te kete kerkesa qe kerkojne interkonektimin e e dy rrjeteve te ndryshme persa i perket teknologjise se tyre (PSTN ose NGN).

Linja me qira, e cila eshte treguar me vije te kuqe, mund ti kete te dy fundet ne territorin e Shqiperise (pika A dhe B), dhe ne kete rast eshte linje me qira kombetare, por mund te ndodhe qe njera pike te ndodhet jashte Shqiperise, pika C, dhe ne kete rast linja e ofruar eshte linje me qira nderkombetare. Per te ofruar linjen nderkombetare, lidhjen midis pikave A dhe C, operatori vendas duhet te lidhet me operatore te huaj qe bejne te mundur ofrimin e infrastruktures nga pika e lidhjes me operatorin vendas deri ne piken tjetere fundore C.

Per ofrimin e linjes me qira, ne nivel me pakice dhe me shumice, infrastruktura e operatorit mund te ndahet ne disa segmente: segmentet e terminimit te linjave me qira dhe segmente tranke te tyre.

Ne Skeme III.2, paraqiten dy rrjete: operatori inkumbent dhe nje operator alternativ rrjeti fiks. Rrjeti i operatorit alternativ mund te jete si ne figure por edhe me i madh duke pasur edhe seksion nderkombetar apo dhe me i vogel duke mos pasur nje rrjet lokal apo seksione trank. Te dy rrjetet mund te interkonektohen ne pika te ndryshme te tyre, per qellime te transferimit te thirrjeve apo te te dhenave tek njeri tjetri, si dhe per te bere te mundur ofrimin e linjave me qira perdoruesve fundore.

SKEMA III.2: RJET FIKS INKUMBENT DHE ALTERNATIV

Sic mund te vihet re, bleresi me pakice i linjes me qira kerkon nje linje me qira qe te lidhe dy pikat fundore te cilat ndodhen ne rrjete te ndryshme (per shkak se p.sh ndodhen ne zona te ndryshme mbulimi). Per te realizuar kete lidhje te dedikuar midis ketyre dy pikave fundore (vija e nderprere me ngjyre te kuqe) eshte e nevojshme qe te perdoret infrastruktura e te dy rrjeteve. Nese supozojme se bleresi me pakice i kerkon sherbimin OA, atehere OA duhet te bleje nga operatori tjetër (inkumbent ne kete rast) pjesen tjetër te linjes qe kalon nga pika e interkonektimit midis rrjeteve deri ne piken tjetër fundore te bleresit. Sherbimi qe do te bleje mund te ndahet ne dy pjese ne rrjetin e operatorit inkumbent: segmenti trunk (vija me ngjyre blu) dhe segmenti terminimit lokal (vija me ngjyre te kuqe). Keto pjese te rrjetit inkumbent, qe jane kapacitete brenda rrjetit inkumbent, i shiten nje operatori tjetër me qellim qe ky i fundit te kete mundesine ti ofroje sherbimin e linjes me qira bleresit fundor. Operatori apo ofruesi alternativ ne kete rast mund edhe te bleje me shumice te gjithë linjen me qira nga inkumbenti dhe ta shese me pakice tek nje perdorues fundor.

Ne kete rast, kerkesa e operatoreve per kapacitete te dedikuara ne rrjetin e nje operatori tjetër eshte kerkese e derivuar nga kerkesa e bleresve fundore per linja me qira. Por kerkesa e nje operatori per kapacitete ne rrjetin e nje operatori tjetër mund te jete me qellim ofrimit e sherbimeve te tjera, te ndryshme nga linjat me qira.

Ne skemat e mesiperme duhet te kemi parasysh gjithashtu:

- skemat jane ilustrative: skema e rrjeteve mund te jete e ndryshme nga sa eshte paraqitur si dhe ne rolin e operatorit inkumbent mund te jete dhe nje operator alternativ (i ndryshem nga operatori inkumbent);
- segmentet e kerkuar nga OA mund te jene: vetem segment lokal, vetem trunk segment ose nje kombinim i tyre;
- ofrimi i segmenteve/kapaciteteve te dedikuara nga nje operator nje operatori tjetër eshte sherbim me shumice, pasi nuk jane per perdorim fundor nga bleresi.

Duke arsyetuar ne kete menyre, ne lidhje me definicionet e dhena per produktet “segmente terminues” dhe “trank segmente”, sqarojme qe i vetmi ndryshim i mundshem me percaktimin e dhene ne analizen 2011, ka te beje me faktin se kush eshte kufiri ndares ndermjet tyre, pra ne varesi te rrjetit (PSTN apo NGN), kufiri ndares do te jete “centrali lokal” ose “MSAN”.

Keshtu qe, per sa me siper, ne lidhje me kufinjte ndares te segmenteve te linjave me qira, AKEP gjykon se :

- **“Linja me qira me pakice”**, perfshin te gjithë elementet e nje apo me shume rrjeteve per te siguruar kapacitete transmetuese ndermjet dy pikave te ndryshme, pa perfshire funksionet komutuese te kontrolluara prej perdoruesit te tyre. Ofruesi i linjes me qira me pakice eshte operatori qe ka lidhje direkte me bleresin e saj;
- **“Terminime Lokale te Linjave me qira”**, jane pjese te linjave me qira qe lidhin centralin lokal ose MSAN me ambientet apo ndertesat e klientit.
- **“Trank Segmente ose Trank Seksione”**, jane pjese te linjave me qira qe ndodhen mes dy nyjave kryesore te rrjetit te ndertuar: lidhja midis centraleve lokale dhe tranzite ose lidhja ndermjet MSAN-ve ose nje kombinim i tyre ne rastin e interkonetimit te infsatrukurave (PSTN dhe NGN);
- **“Kufiri ndares midis segmenteve terminuese dhe trank”**, eshte centrali qe lidhet direkt me perdoruesin e linjes me qira, ose MSAN.

Elementet kryesore ne ofrimin e linjave me qira jane gjeresia e brezit, distanca dhe vendodhja e pikave qe do lidhen. Gjeresia e brezit te linjes me qira perben kapacitetin e linjes dhe matet ne Kbit/s apo Mbit/s, si 64 kbit/s, 2 Mbit/s etj, dhe i referohet sasise se te dhenave qe mund te dergohen nepermejt linjes se dedikuara. Distanca dhe vendodhja e pikave qe lidhen perbejne element te lidhur me lokalitete qe do lidhen. Sic u permend edhe me siper, mund te ndodhe qe dy lokalitete qe lidhen mund te ndodhen ne zona gjeografike qe mbulohen me rrjet nga operatore te ndryshem, dhe ne kete rast ofrimi i linjes se dedikuara behet i mundur nga lidhja e rrjeteve te operatoreve te ndryshem. Elementet e gjereses se brezit dhe largeses/gjatesises se linjave me qira, reflektohen ne tarifat e linjave me qira.

Ofrimi i sherbimeve te linjave me qira perben ofrimin e lidhjeve dhe kapaciteteve te dedikuara nga vendodhje fikse dhe kane lidhje dhe me sherbimet e tjera te ofruara nga vendodhje fikse. P.sh linjat e dedikuara mund te perdoren per ofrimin e Internetit dhe mund te zevendesojne aksesin ne qarkun lokal. Kapacitetet trank mund te sherbejne per zevendesimin e tranzitimit te thirrjeve, per operatoret qe ofrojne thirrje telefonike.

Ofruesit e linjave me qira 2013

Ne regjistrin e pergjithshem te ofruesve te rrjeteve dhe/ose sherbimeve ne tregun e komunikimeve elektronike (2013), rezultojne 22 sipermarres te cilet kane aplikuar per ofrim te sherbimit te linjave me qira, por jo te gjitha jane operatore aktive ne ofrimin e ketij sherbimi. Referuar te dhenave te derguara ne AKEP, rezultojne te jene aktive, 15 operatore te cilet japin ose marrin linja me qira ne treg. Por operatoret kryesore qe ofrojne linja me qira per te tjeret, jane:

Albtelecom, IT-TIRANA, Primo, TEL-KOM, AMC, Vodafone, Abcom, Communication Progress sh.p.k, ATU. Marredheniet endermjet ketyre operatoreve si dhe te tjere, jane ne dy nivelet e tregjeve, te cilat jane te perfshire ne nivelin qe marrin linja me qira tek operatoret e cituar me siper dhe ofrojne per pajtimtaret e tyre pra jane ofrues ne nivel me pakice.

Duke qene se linjat me qira, mund te ofrohen ne dy nivele te tregut, ne nivelin e shumices si dhe ne nivel e pakices, atehere nje linje me qira (segmente terminuese) ne nivelin e shumices mund te sherbeje per mundesuar kapacitete shtese per telefonine fikse; per transmetim te dhenash (jo-internet); por edhe te specifikuar per internet; dhe pastaj mund te dedikohen per nivelin e pakices per sherbimet e telefonine fikse, celulare, si linje me qira; apo per internet etj.

Ne aspektin se kush mund te ofroje linja me qira, potencialisht linjat me qira mund te ofrohen nga cdo operator rrjeti i cili zoteron kapacitete transmetuese i cili njekohesisht investon ne linja per te lidhur perdorues fundore me rrjetin e transmetimit. Operatoret e rrjeteve fikse zoterojne kapacitete transmetimi dhe njekohesisht linja fundore, dhe kane te mundur ofrimin e linjave me qira bazuar ne rrjetin lokal dhe backbone te tyre. Nderkohe operatoret e rrjeteve celulare, nuk kane linja fundore por mund te bejne lidhjen fizike sipas kerkesave te perdoruesve.

Operatori incumbent Albtelecom, si operatori kryesor ne mundesimin e interkoneksionit me rrjete te tjera alternative, ka ne dispozicion te interkoneksionit kombetar nje sasi prej 38 linjash interkoneksioni kombetar, me ane te te cilave realizon funksionimin e sherbimit te interkonektimit ndermjet ketyre rrjeteve.

NGN dhe shërbimet e vecanta që ofrohen mbi rrjetet tradicionale PSTN

Investimet e kryera në infrastrukturen e Albtelecom, kalimi nga rrjetet tradicionale PSTN në NGN (Next Generation Network), ka efektet e saj në të gjitha shërbimet që ofrohen të cilat platformat e të cilave mbështeten në rrjetin NGN (rrjeti i transmetimit si dhe rrjeti i aksesit).

Në një përshkrim të shkurtër të ndryshimeve të ndodhura në rrjetin e tij mund të themi që ka zhvillime të ndjeshme në krahasim me infrastrukturen tradicionale, duke bërë shndërrimin e tij nga teknologjia TDM me sisteme dhe pajisje të reja të teknologjisë IP.

Rrjeti NGN nënkupton një teknologji dhe një strukturë tjetër në të gjithë elementët e një rrjeti, duke përfshirë edhe atë qendror, të transportit dhe të aksesit, më konkretisht.

Ndryshimet kryesore konsistojnë në a) Rrjetin e Transportit dhe b) Rrjetin e aksesit;

Rrjeti i Transportit

Ndërtimi i rrjetit të ri IP/MPLS (IP Multiprotocol Label Switching) duke instaluar dhe vendosur në shfrytëzim nyja të reja, bazuar në teknologjinë IP/MPLS në të gjitha qendrat e vendit tonë.

Përdorimi i teknologjisë së re DWDM (Dense Multiprotocol Label Switching) ofron kapacitete të mëdha për linjat e transmetimit, sidomos midis qendrave brenda vendit dhe me vendet e tjera.

Në të gjithë pikat kryesore të rrjetit, përdorimi i sistemeve të reja DWDM mbi rrjetin me fibër optike siguron shpejtësi transmetimi të niveleve të ndryshme si psh. : STM16, 10 Gbit/s, ose 40 Mbit/s. Rrjeti aktual është projektuar të sigurojë një kapacitet transmetimi deri 40 □ (lampdas)/ 10G.

Rrjeti i transportit bazohet në një rrjet fibrash optike të shtrira në të gjitha qendrat e Shqipërisë, me një gjatësi totale prej rreth 2400 km. Gjithashtu, ky rrjet siguron shkëmbimin e informacioneve në drejtime të ndryshme për efekt sigurie dhe mbrojtjeje, duke përdorur unazat mbrojtëse të krijuara nga rrjeti me fibër optike.

Albtelecom ka në përdorim sisteme mikrovalore me kapacitete që arrijnë deri në 1.6 Gb/s. Një teknologji e tillë vazhdon të zhvillohet dhe synimi është implementimi në të gjitha drejtimet ku trafiku e kërkon një gjë të tillë dhe aty ku shtrirja e fibrës optike nuk është e mundur.

Rrjeti i Aksesit

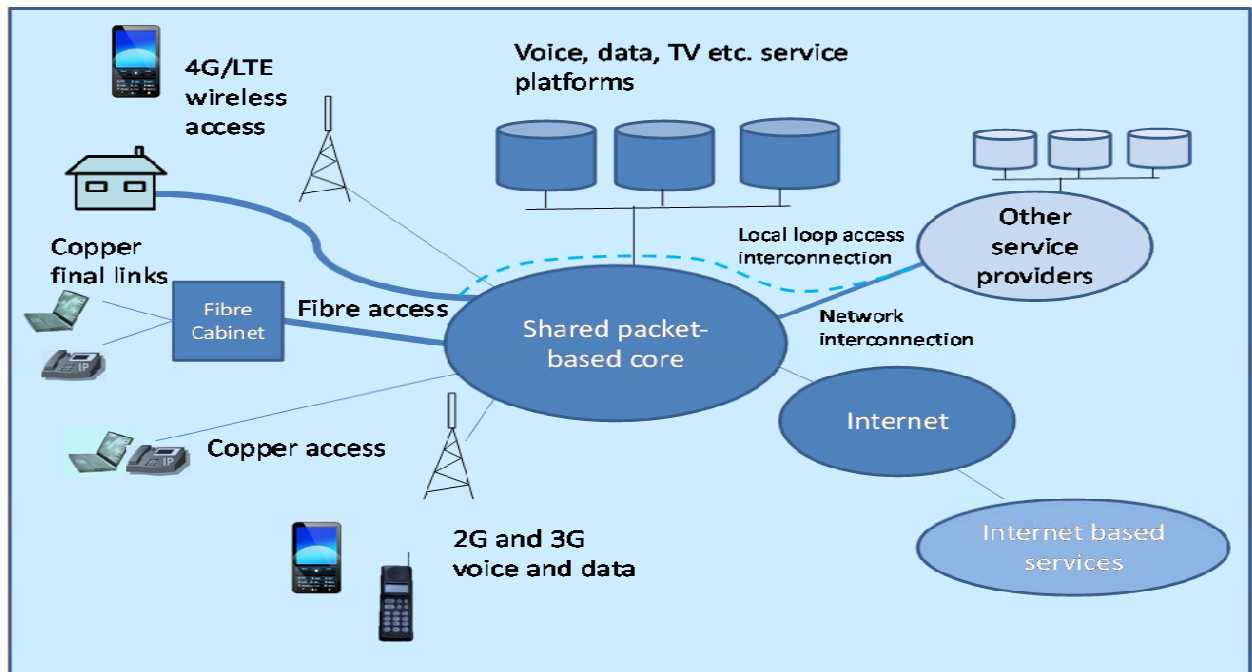
Investimet e kryera në rrjetin e aksesit, që nënkupton akses të abonentit me rrjetin e Albtelecom, duke bërë zgjerimin e gamës së shërbimeve që ofrohen për përdoruesin si dhe në të njëjtën kohë duke rritur shpërndarjen dhe mbulimin më të mirë të zonave.

Duke instaluar dhe vendosur në shfrytëzim me qindra nyja aksesit si: Nyja Aksesit Shumë-Shërbimesh MSAN (Multi Service Access Node), bëjnë të mundur ofrimin e shërbimeve si: PSTN, ADSL, ADSL 2+, VDSL, ISDN, SHDSL etj.

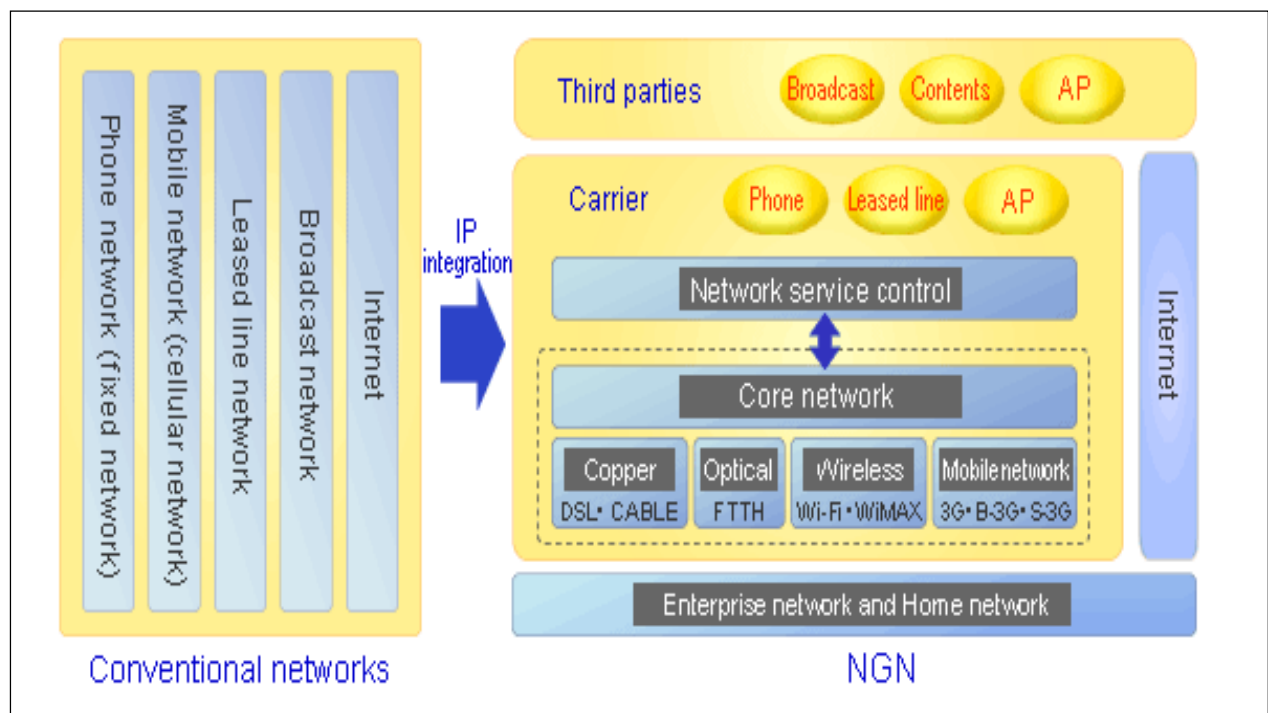
Në të tjera investimet në NGN, mundesojnë përdorimin e shërbimeve me brez të gjerë. Në aspektin e kapacitetit, investimi i kryer ka bërë të mundur që rrjeti i aksesit nga një kapacitet prej rreth 400,000 linjash, tashmë ka arritur shifrat e 650,000 linjash, çka do të thotë se rrjeti është i gatshëm të suportojë menjëherë një shifër të tillë përdoruesish.

Parimi themelor në çdo rrjet NGN është ndarja e transportit dhe shërbimi të aksesit, shërbime në rrjetet tradicionale (të tilla si zeri mbi PSTN, linja me qira dhe të dhënat e transmetuara) janë shndërruar në shërbimet në një IP të orientuar, dhe kjo mundësohet duke realizuar konvertimin e tyre në nivel IP.

SKEMA III.3: MODEL I THJESHTEZUAR NGN CORE DHE NGN AKSES (ILUSTRUES)

SKEMA III.4: KRAHASIMI NDERMJET RRJETEVE TRADICIONALE DHE NGN

IV. TREGU ME PAKICE I LINJAVE ME QIRA

Ne analizen pararendese te tregut me pakice te linjave ne qira te mbajtur nga AKEP, eshte dhene perkufizimi i tregut me pakice te linjave me qira, i cili perfshin lloje te specifikuara te linjave me qira deri ne dhe perfshire 2Mbit/s.

Sjellim ne vemendje te lexuesit se ne analizen pararendese, u arsyetua se:

Meqenese ky treg eshte pjese e listes se tregjeve te Rregullores se analizes se tregut dhe per rrjedhoje edhe pjese e listes se tregjeve te Rekomandimit 2003 te KE-se, nuk ishte e nevojshme qe AKEP te kryente nje analize te testit te tre kriterave nese ky treg perkates eshte i justifikueshem per nderhyrje ex-ante.

Percaktimi i bere ne lidhje me dimensionin e produkteve/sherbimeve si dhe dimensionin gjeografik te tregut me pakice te linjave me qira, per te percaktuar sherbimet te cilat jane pjese e te njejtit treg perkates, ne analizen pararendese u fokusi kryesor u perqendrua kryesisht:

- linjat me qira te kapaciteteve te ndryshme;
- linjat me qira analoge dhe dixhitale;
- linjat me qira kombetare dhe nderkombetare;
- linjat me qira tradicionale dhe sherbimet e menaxhuara apo transmetimi i te dhenave;

Duke mos u ndalur ne trajtimin e seciles nga kategorite e specifikuara me siper, pasi AKEP ka dhene detajime ne analizen pararendese (per reference fq.28-32) , vlen te theksohet fakti qe ne aspektin e zevendesueshmerise ne anen e kerkeses per linjat me qira te kapaciteteve te ndryshme, gjykimi mbi “kufizueshmerine”, eshte plotesisht i drejte, dhe kjo eshte e lidhur kryesisht me anen funksionale te linjave me qira.

Ndersa ne lidhje me sherbimet e menaxhuara te cilat mund te ofrojne sherbime me funksione te ngjashme apo te njejta me linjat me qira te trajtuara edhe ne analizen pararendese si:

- ATM VPN
- IP VPN
- Frame Relay
- Ethernet
- Symmetric Digital Subscriber Line (SDSL)
- Aksesit ne Internet nepermjet kapacitetit asimetrik broadband

Keto sherbime mund te perdoren per kapacitete te larta ose te uleta. AKEP gjykon se sherbimet e menaxhuara nuk jane pjese e kesaj analize, por kapacitetet transmetuese nepermjet te cilave ofrohen keto sherbime te dedikuara jane te domdoshme per ofrimin e ketyre sherbimeve dhe jane pjese e kesaj analize.

Sherbimet e menaxhuara jane nje grup sherbimesh te cilat edhe pse nuk bejne pjese ne tregun e analizuar, ne kushtet e kalimit te rrjetit nga PSTN ne NGN, kane nje mbeshtetje akoma me te madhe duke sjelle gjithnje e me shume vemendjen e konsumatorit per keto sherbime.

Aktualisht ne treg gjenden kliente te ndryshem ne treg te cilet plotesojne kerkesat e tyre duke gjetur zgjidhje telekomunikimi te cilat bazohen ne nderturjen e rrjeteve NGN, infrastrukturës me akses te hapur, te mbeshtetura nga struktura te IT, dhe ne rrjetin kryesor backbone.

Sherbimet shtese si: (Webhosting; Email hosting; Server virtual i dedikuar;etj) kane ne baze te tyre interesin e konsumatorit per reduktim te shpenzimeve por edhe ne rritjen e efikasitetit

për administrimin e informacionit (pasi bizneset nuk janë të detyruar t'i kenë në pronësi serverat e tyre, të paguajnë tarifa qiraje, si dhe të kërkojnë më pak burime IT për t'i administruar).

Tregu me pakice i linjave me qira (grupi minimum), u analizua për herë të parë nga AKEP në periudhën 2010-2011, sipas të cilit Albtelecom u përcaktua si operator me FNT në këtë treg.

Pavarësisht vlerësimeve dhe arsytimit të përdorur në analizen pararendëse, duke u bazuar kryesisht:

- në zhvillimet e ndodhura në vendet e BE-së, ku tregu me pakice të linjave me qira (grupi minimum), është hequr nga lista e tregjeve sipas Rekomandimit të vitit 2007 të KE-së;
- faktit që edhe ato vende që e kanë konsideruar këtë treg me pakice të justifikueshëm për ndërhyrje ex-ante, e kanë hequr këtë treg nga rregullimi ex-ante, si: France, Gjermani, Çeki, Danimark, Bullgari Finland...etj
- në vetë zhvillimet pozitive të tregut me pakice të linjave me qira (grupi minimum) në Shqipëri;

AKEP gjykon se është e nevojshme që në këtë analizë të bëhet një analizë e testit të tre kritereve. Për sa i përket zhvillimit të testit të tre kritereve, AKEP ka bërë një përmbledhje dhe përditësim të përfundimeve të analizës pararendëse, si dhe një vlerësim të tregut me pakice të linjave me qira (grupi minimum), të cilat janë dhënë më poshtë në seksionin e vecantë.

IV.1 Përditësim mbi përfundimet kryesore të Analizës 2011 për tregun me pakice të linjave me qira

- Për sa i përket përkufizimit të tregut përkatës, nuk ka ndryshime në terma të dimensionit të produktit dhe shërbimeve, por në varesi të rrjetit mbi të cilin mbështetet linja me qira (PSTN apo NGN, pika fundore do të lidhet në central lokal ose MSAN) Kjo nuk sjell ndryshim në aspektin e përkufizimit të tregut apo të dimensionit të produktit dhe shërbimit;

Nderkohe në lidhje me faktorët e marrë në konsideratë për FNT:

- Gjate viteve 2011-2012 pjesët e tregut kanë ndryshuar ndjeshëm pasi në tregun e linjave me qira, operatorë të tjerë kanë treguar interes në rritje në këtë shërbim, ndërsa e kundërta ka ndodhur me Albtelecom. Sipas të dhënave që AKEP ka për ofruesit e Linjave me Qira në nivelin e pakicës, në numër linjash të ofruara si dhe sipas nivelit të të ardhurave që vijnë nga linjat me qira në nivel pakice, rezultojnë pjesët e tregut sipas tabelës së mëposhtme:

Tabela IV.1 PJESET E TREGUT TE LINJAVE ME QIRA NE PAKICE 2012

Ofrues Linjash me qira me pakice	Pjese tregu (numer linjash) ne %	Pjese tregu (sipas te ardhurave) ne %
IT-Tirana	38	30
Communication Progress	11	9
Primo	9	12
Albtelecom	14	7
VF	6	23
AMC	3	15
ATU	4	3
Abcom	15	1

Sipas te dhenave te raportuara ne vitet 2010 -2012, nga Albtelecom dhe OA ne total, rezulton qe:

Linja me qira ne tregun e pakices 2010-2012 (Albtelecom dhe OA)

	2010	2011	2012
Albtelecom	858	383	197
Te tjere (OA)	539	560	1194
Total	1397	943	1391
Pjesa e tregut Albtelecom per numrin e linjave (ne %)	61%	41%	14%

Vihet re qe konkurrenca ne ofrimin e linjave me qira me pakice, ka bere te mundur qe Albtelecom te reduktohet ne menyre te ndjeshme ne peshen e tij ne ofrimin e ketij sherbimi, krahasuar me periudhat e meparshme te analizuara.

Per sa i perket zbatimit te masave rregullatore:

- Albtelecom sh.a ka publikuar oferten reference te linjave me qira dhe specifikimet e tjera ne lidhje me SLA (termat e marreveshjes se nivelit te sherbimit) ;
- Albtelecom ka publikuar tarifat perkatese per linjat me qira ne nivel pakice, duke rregulluar deformimet e konstatuara nga analiza 2011 ndermjet tarifave te ofruara per nivelin e pakices si dhe ato qe ofroheshin per nivelin e shumices (referoju faqes zyrtare te Albtelecom, “tarifat per qarqet me qira” si dhe trajtimi i bere ne analize 2011 (fq. 28-43)..

IV.2 Aplikimi i testit të tre kritereve në tregun me pakice të linjave me qira

Sic është theksuar në fillim të këtij kapitulli, tregu me pakice i minimumit të linjave me qira, është pjesë e listës së tregjeve të Rekomandimit 2003 të KE-së, por ndërkohë është hequr nga lista e tregjeve të Rekomandimit të vitit 2007 të KE.

Testi i tre kritereve është përshkruar në Rregulloren (pika 4 e nenit 3) dhe është i njëjte me testin e rekomanduar nga KE, dhe sipas këtij testi që një treg të përcaktohet nëse është treg i justifikueshem për nderhyrje ex-ante, për këtë treg duhet të plotësohen të tre kriteret e cituara si në vijim:

1. Prezenca e barrierave të larta dhe jo-kalimtare të hyrjes;
2. Një strukturë tregu e cila nuk ka tendencë për të shkuar në drejtimin e një konkurrence efektive brenda afatit kohor përkatës; dhe
3. Pamjaftueshmëria e ligjit të konkurrencës për të adresuar në mënyrë të përshtatshme dështimin e tregut të marre në shqyrtim;

Do të mjaftonte që njëri prej tre kritereve të mos plotësohej, gjë e cila do të përcaktonte që ky treg nuk është i nevojshëm për nderhyrje ex-ante, dhe nënkupton që nuk është e nevojshme të kryhet një analizë për FNT.

Kjo përcaktohet qartësisht edhe në direktivat dhe rekomandimet e KE-së, vecanerisht dokumenti COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, EXPLANATORY NOTE (Brussels, 13/11/2007 SEC(2007) 1483/2), që shoqëron Rekomandimin e KE të vitit 2007 për tregjet perkates, e bëjnë të qartë se që një treg të jetë i justifikueshem për nderhyrje ex-ante, duhet të realizohen të tre kushtet.

1. Prezenca e barrierave të larta dhe jo-kalimtare të hyrjes

Në aspektin ligjor dhe rregullator aktualisht nuk ka barrierë të larta dhe të pakalueshme për hyrjen në tregun e linjave me qira (ofrimi me pakice i minimumit të linjave me qira), në Shqipëri. Kjo argumentohet si më poshtë:

- Sipas përcaktimeve të Ligjit 9918 (i ndryshuar) regjimi me strikt i licensave në ofrimin e shërbimit të linjave me qira, u zëvendësua me një regjim të liberalizuar të autorizimeve;
- Mospresenca e Albtelecom në tërë territorin kombëtar, krijonte hapësira të mundshme për t'u shfrytëzuar nga ofrues të tjerë alternativë të linjave me qira.
- Aktualisht, tregu i linjave me qira (ofrues me pakice të linjave me qira) në Shqipëri ka 9 operatore aktive dhe mbi 22 operatore të autorizuar në ofrimin e këtij shërbimi. Jo të gjitha ofruesit e linjave me qira, përse i përket termave në kapacitet dhe elemente të tjerë janë ekuivalent në aspektin e ofrimit të linjave me qira, por gjithsesi janë prezent në këtë treg, duke ndikuar mjaftueshem në ndarjet e tregut për këtë shërbim të ofruar.
- Aspekti i barrierave strukturore për hyrjen e ofruesve të rinj të linjave me qira në këtë treg është kryesisht me natyrë ekonomike, por potencialisht i mundshëm nëse ka ambicie serioze në këtë sektor.
- Kuadri rregullator konsiderohet stimulues në ofrimin e linjave me qira;

Për sa më sipër, AKEP gjykon se ***Kriteri 1 i testit nuk përmbushet***

2. Nje strukture tregu e cila nuk ka tendence per te shkuar ne drejtim te nje konkurrence efektive brenda afatit kohor perkates.

Bazuar ne metodologjine e perkufizimit te tregjeve perkates per nderhyrje ex-ante dhe ne analizimin e ketij tregu per te mos qene pjese e listes, eshte e rendesishme te theksohet qe tregu me pakice i ofrimit te minimumit te linjave me qira ka tendence te qarte drejt nje konkurrence efektive, pasi:

- Ne kushtet kur numri i ofruesve te linjave me qira ne nivel pakice eshte vazhdimisht ne rritje, gje e cila ka bere qe “market share” te kete tendence renie te dukshme per Albtelecom si dhe ka rritje te investimit nga operatoret alternative ne kete segment tregu;
- Prezenca ne rrjet core (backbone) e operatorëve te tjere alternative pervec Albtelecom, ka ofruar mundesine qe nisur edhe nga fakti i zhvillimit te teknologjive te ndryshme, jane rritur mundesite qe linjat me qira ne nivel pakice te ofrohen nga shume operatore alternative;
- KE, ka propozuar qe tregu i pakices i ofrimit te minimumit te linjave me qira , duhet levizur nga tregjet e nevojshme per nderhyrje ex-ante, dhe arsyeja kryesore eshte pikerisht fakti qe eshte verejtur nje konkurrence efektive gjithnje ne rritje, por edhe nga fakti qe masat rregullatore qe mund te vendosen ne nivelin e shumices, perbejne garancite e duhura qe ky treg te jete konkurrues;
- Nder te tjera parashikohet qe ne dy vitet ne vijim, investimet e kryera dhe qe po vazhdojne te kryhen ne rrjetin core, do te nxisin edhe me tej zhvillimin e konkurrencës ne nivelin e pakices, per linja me qira te kapaciteteve te ndryshme, perfshire edhe setin minimum “*deri ne 2 Mbps*” te linjave me qira, dhe kjo do te sjelle ne menyre te natyrshme edhe reduktime te metejshme te tarifave per ofrimin e sherbimit te linjave me qira ne nivelin e pakices;

Per sa me siper, AKEP gjykon se **Kriteri 2 i testit nuk permbushet**

3. Pamjaftueshmeria e ligjit te konkurrencës per te adresuar ne menyre te pershtatshme deshtimin e tregut te marre ne shqyrtim

Prezenca e operatorëve Albtelecom si dhe disa operatorëve te tjere alternative ne tregun e linjave me qira, investimet ne rrjetin backbone si dhe fakti qe klientet e mundshem per linja me qira jane kryesisht biznese + institucione te ndryshme, prezence e cila mbeshtetet ne zona te shumta gjeografike me me shume se nje operator ofrues te linjave me qira, ben te mundur qe ne aspektin e konkurrencës shtysat te jene me te forta.

Por pavaresisht ketij arsyetimi, ne se do te shfaqen probleme ne tregje me pakice te linjave me qira, ne se ato nuk kane gjetur zgjidhje efikase nga nderhyrjet rregullatore ne nivelin e shumices, ka hapesira te mjaftueshme te cilat do te adresoheshin nga ligji i konkurrencës. Por fakti qe ne pothuajse te gjitha vendet e evidentuara nga KE, per kete treg eshte konkluduar se tenton drejt konkurrencës efektive dhe nuk eshte e nevojshme qe te jete ne listen e tregjeve perkates per nderhyrje ex-ante, duke vleresuar se cdo problem i mundshem i lindur ne kete treg mund te zgjidhet nepermjet ligjit te konkurrencës.

Per sa me siper, AKEP gjykon se **Kriteri 3 i testit nuk permbushet**

Ne baze te analizes si me siper, arrijme ne perfundimin se tregu me pakice i ofrimit te linjave te qira, nuk permbush Kriteret 1, 2 dhe 3 dhe keshtu qe, ne baze te Rekomandimit te KE 2003 dhe 2007, ky treg nuk e justifikon regullimin ex-ante nga ana e AKEP, dmth, AKEP nuk duhet te analizoje per FNT ne kete treg.

Pyetje per konsultim publik:

- 1. A jeni dakort me perfundimin e e AKEP se tregu me pakice te linjave me qira (ofrimit te setit minimum) nuk eshte me treg i justifikueshem per nderhyrje ex-ante? Cfare mendoni per arsyetimin e perdorur per testin e tre kriterëve?***

IV.3 Perfundime mbi tregun me pakice te linjave me qira

Ne perputhje me nenin 3, pika 5 e Rregullores se Analizes se Tregut (miratuar me VKD nr. 747, date 17.07.2009), tregu me pakice i ofrimit te linjave me qira (seti minimum) nuk ka nevojë per analize per FNT, keshtu qe propozohet te hiqet nga lista e tregjeve perkates, te nevojshem per nderhyje ex-ante .

Atehere, bazuar ne perfundimin se tregu me pakice i ofrimit te linjave me qira (seti minimum), nuk ka nevojë per nderhyrje ex-ante, si dhe ne baze te nenit 34, pika 3 te ligjit 9918 (i ndryshuar), AKEP, propozon se heqja e detyrimeve per FNT te Albtelecom te percaktuara me VKD nr.1564 , date 13.04.2011, te behet efektiv 6 muaj pas marrjes se vendimit perfundimtar per kete analize tregu nga AKEP.

Pyetje per konsultim publik:

- 2. Cilat jane komentet tuaja per propozimin e AKEP, qe heqja e detyrimeve per FNT te Albtelecom te percaktuara me VKD nr.1564, date 13.04.2011, te behet efektiv 6 muaj pas marrjes se vendimit perfundimtar te AKEP per kete treg, sipas dokumentit te analizes finale qe do te publikohet pas konsultimit publik?***

V. ANALIZE E TREGJEVE ME SHUMICE: SEGMENTET TERMINUESE DHE TRUNK

Ne analizen pararendese te mbajtur nga AKEP per tregjet e nivelit te shumices te linjave me qira, segmentet terminuese dhe trunk, nder te tjera pervec perkufizimeve perkatese per secilin nga keto tregje, kufinjte ndares ndermjet tyre, nje nder konkluzionet kryesore per keto dy tregje ishte:

- *Konsideroheshin si tregje jo te zhvilluara, dhe me mungese informacioni nga ofruesit e produkteve ne keto tregje respektive, dhe ne teresine e tyre koncepti i shitjes me shumice te linjave me qira nuk rezultonte te ishte i zhvilluar apo konsoliduar.*

Nje gje e tille eshte vene re edhe ne kete faze te zhvillimit te kesaj analize, pasi AKEP pervec te dhenave periodike qe mbledhe nga tregu, me qellim kryesor per analizen e linjave me qira, organizoi nje takim me ofruesit e linjave me qira, per te ndihmuar dhe rritur mundesite qe produktet e tregut te linjave me qira, si segmente terminues, trunk segmentet, **LLPC (leased line part circuit-LLPC)** apo **PPC (Partial Private Circuits-PPC)** te ishin me te qarta. Kjo u evidentua edhe nga plotesimi i formularit specifik te ndertuar per linjat me qira dhe pavaresisht skemave dhe spjegimeve perkatese te detajuara nga AKEP, dhe konkretisht ne pjesen ku percaktoheshin segmentet terminuese dhe trunk segmentet. Kryesisht ne te gjitha deklarimet per te dhenat operatoret ishin fokusuar ne numrin e linjave me qira qe jepnin apo merrnin nga te tjeret si dhe ne kapacitetin e ketyre linjave.

Pikerisht per kete arsye u realizua takimi i dates 21.03.2013, ku qellimi kryesor ishte saktesimi i te dhenave statistikore periodike te derguara ne AKEP per Linjat me Qira si dhe plotesimi i tabelës specifike per nje gje te tille. Pothuajse shumica e ofruesve te linjave me qira, jane perpjekur dhe fokusuar ne evidentimin dhe pershkrimin e ketyre produkteve qe jane ne tregun e linjave me qira dhe kane sjelle tabelen perkatese te plotesuar, edhe pse nuk mund te pretendohet akoma se koncepti per keto produkte tashme eshte zhvilluar plotesisht.

Ne teresi, koncepti i shitjes se linjave me qira me shumice ka njohur zhvillime kryesisht pas specifikimeve te bera nga KE dhe rekomandimeve perkatese per tregjet e nivelit te shumices edhe ne vende te tjera, perjashto vende te cilat operatoret incumbent zoteronin nje infrastrukture shume te shtriire dhe kerkesat per linja me qira kishin bere te domosdoshme detajime te tyre ne varesi te kerkesave dhe plotesimit te tyre nga ofruesit e ketyre linjave. Konkretisht kishin krijuar marredhenie te tilla qe mundesonin pjese te vecanta te infrastruktures se tyre kryesisht ne rrjetin core, segmente te ketij rrjeti te konsideruara ndryshe si trunk segmente qe lidhin zona kryesore ndermjet tyre. Ndersa koncepti i segmenteve terminuese, krijoi hapesiren e nevojshme ne varesi te kerkesave per segmente lokale te ndertoheshin nga ofruesit e trankeve, ose te ndertoheshin nga vete kerkuesit e ketyre segmenteve, duke ndertuar nje marredhenie te tille, trunk segment + segment terminues qe ne fund te fundit finalizonte plotesimin e kerkeses per linjat me qira ne nivelin e pakices.

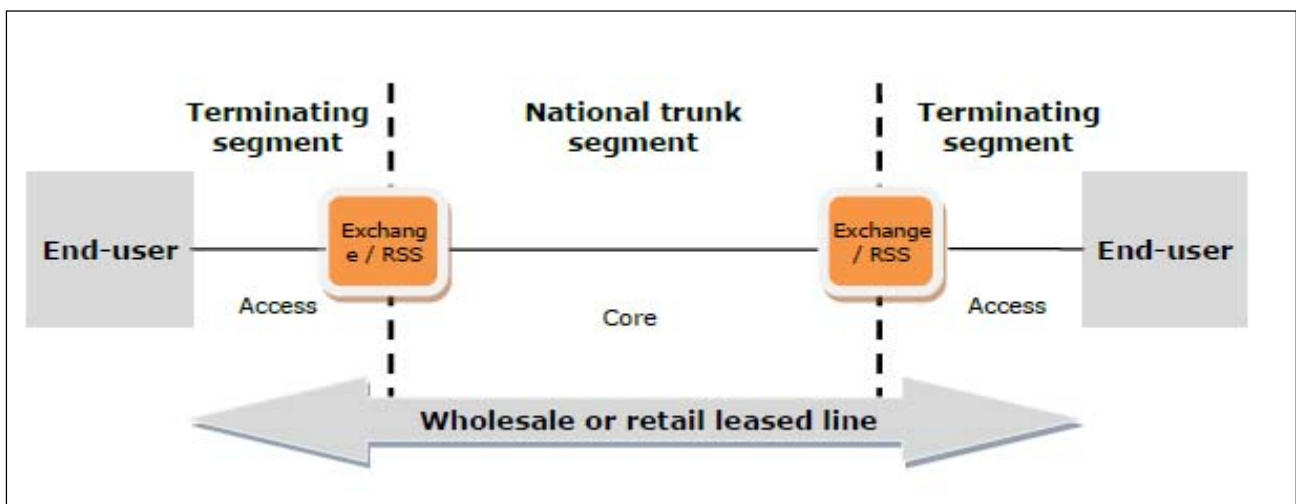
V.1 Perditesim mbi perfundimet e Analize 2011 per tregjet me shumice te linjave me qira

Per sa i perket zbatimit te masave rregullatore:

- Albtelecom sh.a ka publikuar oferten reference te linjave me qira dhe specifikimet e tjera ne lidhje me SLA (termat e marreveshjes se nivelit te sherbimit) si dhe tarifat perkatese.
- Ne aspektin e perkufizimit te ketyre tregjeve, gjykohet se ka ndryshime, pasi ne nivelin e shumices do te konsiderohet vetem tregu me shumice i segmenteve terminuese, ndersa per tregun me shumice te trunk segmenteve, do te aplikohet testi i tre kriterave ne se plotesohen kushtet qe ky treg duhet analizuar per FNT, si nje treg tashme i hequr nga lista e tregjeve i nevojshem per nderhyrje ex-ante (sipas rekomandimit 2007).

V.2 Aplikimi i testit te tre kriterave ne tregun me shumice te linjave me qira: Trunk segmentet

Pavaresisht percaktimit te bere nga KE, per tregjet e shumices te linjave me qira, duke konsideruar vetem tregun e shumices per segmentet terminuese, si treg te nevojshem per nderhyrje ex-ante, ndersa tregu i trunk segmenteve si nje treg qe nuk ben pjese ne listen e tregjeve sipas Rekomandimit te 2007, per rrjedhoje si nje treg i panevojshem per t'u analizuar per nderhyrje ex-ante, gjithesesi AKEP duke qene se aktualisht tregu i shumices se trunk segmenteve eshte nje treg qe eshte ne listen e tregjeve sipas nenit 3 te rregullores se analizes se tregut, gjykon te aplikojte testin e tre kriterave per kete treg.

Skema V.1: Segmentet terminuese 'end-to-end', (ilustrim)

Ne menyre analoge si per tregun e pakices te linjave me qira, ne te cilin u aplikua testi i tre kritereve edhe per tregun e shumices te trunk segmenteve do te aplikojme testin per:

1. Prezenca e barrierave të larta dhe jo-kalimtare të hyrjes;
2. Një strukturë tregu e cila nuk ka tendencë për të shkuar në drejtimin e një konkurrence efektive brenda afatit kohor përkatës; dhe
3. Pamjaftueshmëria e ligjit të konkurrences për të adresuar në mënyrë të përshtatshme dështimin e tregut të marre në shqyrtim;

1. Prezenca e barrierave te larta dhe jo-kalimtare te hyrjes

Ne aspektin ligjor dhe rregullator aktualisht nuk ka barriera te larta dhe te pakalueshme per hyrjen ne tregun e linjave me qira, per rrjedhoje edhe ne ndertimin e segmenteve trunk te linjave me qira, pasi KE, pikerisht duke iu referuar faktit qe ka dublime te linjave trunk (segmente trunk) ka gjykuar si arsye kryesore per te hequr kete treg nga lista e tregjeve te nevojshme per nderhyrje ex-ante. Nje gje e tille aktualisht ne Shqiperi ka ndodhur, pasi aktualisht gjenden me shume se nje operator qe ka rrjet backbone kombetar, apo rrjet core te zhvilluar ne dimensione te krahasueshme me Albtelecom, duke mundesuar ofrim kapacitetesh ne segmente trunk per te tjeret, pra ofrues ne nivel me shumice. Duke vleresuar te dhenat qe depozitohen ne AKEP, rezulton se Albtelecom aktualisht ne kete segment tregu eshte lehtesisht i konkurrueshem.

Thelbi kryesor ne kete arsyetim, prevalon me faktin qe se pothuajse shumica e operateve (ofrues ne kete pjese te tregut) me ambicie serioze ne kete segment tregu, nuk kane pengesa qe mund te konsideroheshin si defavorizuese deri ne deshtim te plote, dhe ketu eshte fjala per pengesa me natyre strukturore, teknologjike apo ligjore per hyrjen ne kete treg dhe ofrimin e sherbimeve.

Per sa me siper, AKEP gjykon se ***Kriteri 1 i testit nuk permbushet***

2. Nje strukture tregu e cila nuk ka tendence per te shkuar ne drejtim te nje konkurrence efektive brenda afatit kohor perkates.

Nisur nga fakti qe ne kete segment tregu aktualisht ka me shume se nje ofrues, kjo krijon kushte dhe rrethana te mjaftueshme per t'u konsideruar si nje strukture tregu me hapesira te mjaftueshme per konkurrence dhe me tendence gjithnje e ne rritje. Nje gje e tille evidentohet edhe nga te dhenat statistikore te depozituara ne AKEP.

Bazuar ne metodologjine e perkufizimit te tregjeve perkates per nderhyrje ex-ante dhe ne analizimin e ketij tregu per te mos qene pjese e listes, eshte e rendesishme te theksohet qe tregu me shumice i segmenteve trunk, ka tendence te qarte drejt nje konkurrence efektive dhe se nder te tjera parashikohet qe ne dy vitet ne vijim, investimet e kryera dhe qe po vazhdojne te kryhen ne rrjetin core, do te nxisin edhe me tej zhvillimin e konkurrences ne kete segment tregu, gje e cila rrit premiset per te plotesuar nevojat e tregut me kapacitete te ndryshme, perfshire edhe kapacitete mjaft te larta.

Rrjedhimisht ne menyre te natyrshme si pasoje e mundesise per ofrues te ndryshem ne kete segment tregu, do te kete edhe reduktime te metejshme te tarifave per ofrimin e trunk segmenteve ne varesi te kerkesave te lindura ne treg

Per sa me siper, AKEP gjykon se **Kriteri 2 i testit nuk permbushet**

2.Pamjaftueshmeria e ligjit te konkurences per te adresuar ne menyre te pershtatshme deshtimin e tregut te marre ne shqyrtim

Prezenca e operatoreve Albtelecom si dhe disa operatoreve te tjere alternative ne rrjet backbone, rritja e nivelit te investimeve ne rrjetin backbone, ben te mundur qe ne aspektin e konkurrences shtysat te jene me te forta.

Por pavaresisht ketij arsytimi, edhe ne arsyetimin e perdorur nga KE per heqjen e ketij tregu nga lista e tregjeve te nevojshme per nderhyrje ex-ante, eshte gjykuar se ne se vendosen masat e duhura rregullatore ne tregun e shumices per segmentet terminuese, problemet e mundshme ne segmentet trunk do te marrin zgjidhje pikerisht nga segmentet terminuese te rregulluara.

Por gjithsesi AKEP vlereson, qe fakti qe ne pothuajse nga te gjitha vendet e evidentuara nga KE, eshte konkluduar se ky treg tenton drejt konkurrences efektive dhe nuk eshte e nevojshme qe te jete ne listen e tregjeve perkates per nderhyrje ex-ante, eshte gjykuar dhe vleresuar se cdo problem i mundshem i lindur ne kete treg mund te zgjidhet nepermjet ligjit te konkurrences.

Per sa me siper, AKEP gjykon se **Kriteri 3 i testit nuk permbushet**

V.3 Perfundime mbi tregun me shumice te trunk segmenteve

Pas aplikimit te testit te tre kriterëve, arrijme ne perfundimin se tregu me shumice i trunk segmenteve per linjat me qira, nuk permbush Kriteret 1, 2 dhe 3, rrjedhimisht, ne baze te Rekomandimit te KE 2003 dhe 2007, ky treg nuk e justifikon regullimin ex-ante, dmth., AKEP nuk duhet te analizoje per FTN kete treg.

Pyetje per konsultim publik:

3. A jeni dakort me perfundimin e e AKEP se tregu me shumice te linjave me qira: segmentet trunk nuk eshte me treg i justifikueshem per nderhyrje ex-ante?

Cfare mendoni per arsyetimin e perdorur testin e tre kriterëve?

VI. TREGU ME SHUMICE: SEGMENTET TERMINUESE

Tregu me shumice i linjave me qira: segmentet terminuese, ngelet tregu i vetem ne nivelin e shumices per t'u analizuar per FNT dhe i konsideruar nga KE, si treg i nevojshem per nderhyrje ex-ante ose jo, ne varesi te rezultateve te analizes per FNT.

KE ne arsyetimin e perdorur per te hequr tregun e trunk segmenteve nga lista e tregjeve, veren se ne rast se analizat e kryera per FNT ne tregun e linjave me qira identifikojne probleme, qe demtojne konkurrencen efektive ne tregun e linjave me qira, adresimi i duhur i masave rregullatore ne nivel shumice te segmenteve terminuese, do te krijonin hapesirat e duhura per nje mjedis konkurrues ne tregun e linjave me qira, duke bere elastike kerkesen dhe oferten per sherbimin e linjave me qira ne nivelin e pakices.

Gjykimi se nderhyrjet ne nivelin e shumices, krijojne premisa te mjaftueshme per konkurrence efektive ne tregjet e pakices, rezulton nga fakti qe kerkesat qe burojne nga tregu ne nivel pakice kane nje lidhje te logjikshme me tregjet e te dy niveleve dhe per rrjedhoje transferojne konkurrencen efektive ne nivel hirearkik nga shumica ne pakice.

Ne seksionin me siper, prezantuar percaktimet kryesore nga analize 2011 te mbajtur nga AKEP, ne lidhje me:

- Perkufizimet e tregjeve te shumices si dhe identifikimin e ndarjes se kufinjve ndermjet segmenteve terminuese dhe trunk;
- Perfundimet kryesore te arritura ne analize 2011 per percaktimin e tregut, dimensionin gjeografik te tyre, analizen per FNT , problemet e identifikuar si dhe masat rregullatore te vendosura nga AKEP;
- Ne nje permbledhje te specifikuar per aplikimin e detyrimeve rregullatore nga Albtelecom, si dhe arsyetimin e perdorur nga KE per tregjet e shumices te linjave me qira si dhe faktin qe eshte e mjaftueshme qe te konsiderohet vetem nje treg ne nivel shumice si treg i nevojshem per nderhyrje ex-ante ne varesi te rezultateve qe do gjenden gjate zhvillimit te analizes ne kete treg.

Ndaj AKEP nuk gjykon si te nevojshme perseritje tjeter te perfundimeve te analize 2011 per tregun e shumices te segmenteve terminuese, pasi sic e theksuam edhe me siper keto dy tregje edhe ne analizen pararendese jane konsideruar ne aspektin teorik te trajtimit te tyre si te ndara, kjo edhe ne respekt te percaktimeve te bera nga KE per keto tregje ne 2003, por konceptimi per keto produkte ne tregun shqiptar u konsideruan si te pazhvilluara ndaj edhe masat rregullatore konsideroheshin ne nje linje unike per ***“trunk segment + segment terminues”***.

Periudha kohore dy vjecare ka sjelle zhvillime te tjera ne tregjet e linjave me qira dhe per rrjedhoje ne kete analize, AKEP gjykon te arsyeshme qe ne tregun me shumice te segmenteve terminuese, te trajtoje kryesisht ne se:

- ***Eshte e nevojshme qe segmentet terminuese te diferencohen ne varesi te kapacitetit te bandwidth-it?***

Arsyetimi per kete, ne kushtet kur kerkesat per linja me qira jane kryesisht per kapacitete te larta, pasi vete keto kerkesa burojne nga kliente potenciale si banka apo institucione te ndryshme qe nevojat e tyre jane gjithnje e me te medha per kapacitete te larta ne transmetimin e te dhenave te tyre, per filiale apo destinacione te tjera. Zhvillimet teknologjike po prezantojne aktualisht mundesi per te

plotesuar kerkesat per cdo kapacitet bandwidth-i. Avancimi i teknologjive, marrja ne konsiderate edhe e ofrimit te teknologjise 3G, (aktualisht 3 rrjete) tregon per hapesira te reja me konkurruese edhe ne ofrimin e ketyre sherbimeve.

I. Perkufizimi i tregut perkates me shumice te linjave me qira: Segmentet terminuese

Ne te njejten linje arsyetimi te perdorur edhe ne analizen pararendese, ne te dy variantet si ne rastin kur linja me qira ofrohet nga i njejti operator, por edhe ne rastin kur linja me qira ofrohet nga me shume se nje operator, produkti “segment terminues” eshte gjithnje i pranishem ne ofrimin e sherbimit te linjave me qira.

Ndaj, ne lidhje me perkufizimin e bere per segmentet terminuese, edhe ne kete analize nuk vihet re ndonje ndryshim nga analize 2011, edhe pse jemi ne kushtet e ndryshimit te rrjetit nga PSTN ne NGN (ku centrali lokal mund te zevendesohet me MSAN), perseri perkufizim i cili eshte:

- **“Segmente Terminuese”** jane pjese te linjave me qira qe lidhin centralin lokal (ose MSAN) me ambjentet apo ndertesat e klientit;

II. Dimensioni i produkteve/sherbimeve te tregut me shumice te segmenteve terminuese

Ne te njejten linje me arsyetimin e AKEP ne analizen 2011, segmentet terminuese jane konsideruar si shitje me shumice te linjave me qira, gje qe nenkupton shitje te kapaciteteve transmetuese te dedikuar segmentesh terminuese te lidhura lokalisht me centralin.

Kerkesat ne kete treg, kane si burim bleresit e ketyre segmenteve, dhe mund te jene ne dy variantet e mundshme si me poshte:

- ne nivel veteofrimi;
- ose blerje te pjesshme nga operatore qe zoterojne nje pjese te infrastruktures se nevojshme (por te pamjaftueshme per te plotesuar sherbimin e kerkuar), dhe jane te interesuar per pjese te vecanta te kapaciteteve transmetuese, per te plotesuar infrastrukturen e tyre me qellim ofrimin e linjave me qira apo sherbimeve te tjera te komunikimeve elektronike. Shitja e linjave me qira ne kete forme te pjesshme te tyre, ne vende te tjera njihet si shitje e qarqeve private te pjesshme (**Partial Private Circuits-PPC**) apo qarqet e pjesshme te linjave me qira (**leased line part circuit-LLPC**)

PPC (Partial Private Circuits)

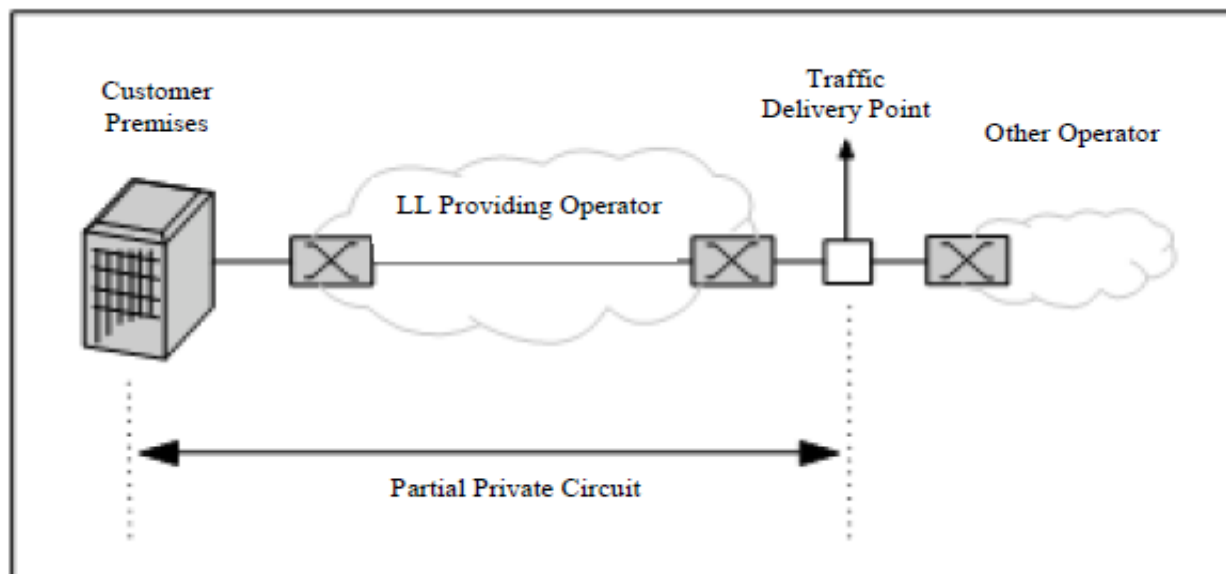

Figure 1 Partial Private Circuit

Nevojat në treg për PPC janë evidente, ndaj edhe në analizen pararendes janë dhe detajime mbi mundësitë e përdorimit të PPC-ve, të cilët mund të përdoren për të ofruar kapacitet simetrik midis dy pikave, njëra prej të cilave është pika e dorezimit operatorit tjetër, dhe pika tjetër është pika fundore e rrjetit (**Network Termination Point-NTP**). Zakonisht një PPC përfshin një segment terminimi dhe një segment trank. PPC janë shërbime me shumicë duke i lejuar një operatori që ka investuar në infrastrukturë të ofrojë linja me qira në nivel me pakicë apo qarqe për përdorim të vet, me qëllim ofrimin e shërbimeve të tjera. PPC janë të ngjashme me linjat me qira, pasi ofrojnë kapacitet simetrik midis dy pikave.

AKEP vazhdon të ruajë të njëjtin arsyetim si në analizen 2011, sipas së ciles tregu perkates me shumice të linjave me qira, segmenteve terminuese, përfshijne të gjitha kapacitetet e linjave me qira.

III. Dimensioni gjeografik i tregut

Për sa i përket dimensionit gjeografik ku shtrihet tregu me shumicë të segmenteve terminuese, edhe në këto analize nuk ka asnjë ndryshim nga analiza 2011,

Në lidhje me dimensionin gjeografik të tregut perkates, Udhezimin i KE, paragrafet 56, 59 dhe 60 citojnë midis të tjerave se dimensionin gjeografik i tregut perkates përfshin zonën gjeografike në të cilën operojnë sipërmarrësit ofrues dhe kërkues të shërbimeve, zone të cilat kushtojnë të ngjashme të konkurrencës, si dhe praktiken tradicionale të përcaktimit të tregjeve të shërbimeve të komunikimeve elektronike në bazë të zonave të mbuluara nga rrjeti.

Në këtë mënyrë ruhet konkluzioni se:

Dimensioni gjeografik i shërbimeve me shumicë, segmenteve terminuese të linjave me qira është kombëtar, d.m.th territori i Republikës së Shqipërisë.

VI.1 Analiza per FNT: tregu me shumice i segmenteve terminuese

Ne seksionin me siper rikujtuam faktin qe koncepti i segmenteve terminuese eshte i pazhvilluar ne tregun shqiptar, por pavaresisht ketij fakti ky treg egziston, ka kerkesa ne kete treg per kapacitete te ndryshme transmetuese, qofte edhe duke zhvilluar apo rritur kapacitetet egzistuese dhe per rrjedhoje ne pergjigje te ketyre kerkesave duhen konsideruar edhe ofertat e mundshme ne kete treg.

Ndaj, ky treg eshte percaktuar si treg ne nivel shumice per linjat me qira dhe, ne se nga rezultatet e analizes gjykohet se ka prezence dominuese ne kete treg nga nje apo me shume operatore, atehere vendosja e masave te duhura rregullatore ne propocion te drejte me natyren e problemit te identifikuar do te beje te mundur qe te jape efektet e duhura edhe ne tregjet e lidhura ne hirearki, per rrjedhoje edhe ne tregjet e pakices te linjave me qira.

Per sa siper, tregu me shumice i segmenteve terminuese te linjave me qira kerkon te analizohet per FNT.

Sipas nenit 33 , te ligjit 9918 (i ndryshuar), jane te renditura nje sere kriteresh qe duhet te merren ne konsiderate ne nje treg qe analizohet per FNT, dhe midis te tjerave citohet:

2. Për të bërë vlerësimin e sipërmarrësve me fuqi të ndjeshme në treg, AKEP-i bazohet, ndërmjet të tjerave, në kriteret e mëposhtme:

- a) në madhësinë e sipërmarrësit, madhësinë e sipërmarrësit në raport me tregun përkatës, si edhe me ndryshimet në kohë, në pozicionin relativ të tij, ndaj lojtarëve të tregut;*
- b) në pengesat e larta për hyrje dhe zgjerimin e pritshëm, si rrjedhojë e konkurrencës së mundshme;*
- c) në fuqinë kundërvepruese të blerësve;*
- ç) në zhvillimin e elasticitetit të kërkesës dhe ofertës;*
- d) në fazën e tregut përkatës;*
- dh) në përparësitë teknologjike;*
- e) në përparësitë e rrjetit të shitjes dhe të shpërndarjes;*
- ë) në ekonomitë e shkallës, ekonomitë e sektorit dhe të dendësisë;*
- f) në shkallën e integritit vertikal;*
- g) në zhvillimin e produkteve të diferencuara;*
- gj) në aksesin në burimet financiare;*
- h) në kontrollin mbi infrastrukturën, që nuk mund të zëvendësohet lehtësisht;*
- i) në sjelljen e përgjithshme në treg, si tarifat, paketat e shërbimeve dhe të produkteve ose vendosjen e pengesave.*

Lista e kriterëve nuk eshte liste kumulative apo perjashtuese e kriterëve/karakteristikave te tjera per dominance apo FNT.

Per vete natyren e ketij tregu, nje pjese e kriterëve te cituara ne nenin 33, konsiderohen te lidhuar ngushtesisht me dimensionin e rrjetit ofrues te ketyre produkteve te analizuara, per rrjedhoje , AKEP gjykon te nevojshme dhe te mjaftueshme te trajtoje kryesisht:

I. Pjeset e tregut

Pjeset e tregut per segmentet terminuese lokale, krijojne veshtiresi ne vleresimin e tyre, pasi koncepti i segmenteve terminuese ka veshtiresi ne te kuptuar ne treg, por duke qene se AKEP ka evidentuar te dhenat per linjat me qira te cilat kryesisht jane te evidentuara si:

- linja me qira te dhena per te tjeret;
- linja me qira te marra nga te tjeret;

do te sherbeje si nje opsion i mundshem per te vleresuar edhe “market share” ne kete treg.

Edhe ne analizen pararendese, AKEP ka dhene nje interpretim te detajuar per produktin “terminime lokale” apo “segmente terminuese”, pasi per te ofruar nje linje me qira ne nivelin me pakice, minimalisht duhen dy segmente terminuese, pa perjashtuar segmente trunk apo PPC (**Partial Private Circuits-PPC**) qe konsiderohen si kapacitete ndihmese ne ofrimin e linjave me qira ne nivel pakice. Keshtu qofte edhe ne nje vleresim te perafert AKEP do te beje vleresimin e pjeseve te tregut te segmenteve terminuese lokale, vleresime te cilat nuk sjellin devijime ne konkluzionet kryesore qe do te arrihen per kete treg, duke konsideruar produktet qe jane pjese perberese ne tregun qe analizohet.

Per kete qellim AKEP do te ndaloje ne trajtimin se:

- kush eshte ofrues i linjes me qira;
- kush eshte bleres i linjes me qira;

ose, ndryshe “Ofruesi” dhe “Bleresi” dhe per kete bazuar ne te dhenat statistikore per “Linjat me Qira”, rezulton qe:

Numri i Linjave me qira me shumice per Albtelecom dhe OA (2010 dhe 2011)

	2010	2011
Albtelecom	350	383
te tjeret	75	78
Total	425	461
Pjesa e tregut Albtelecom ne %	82%	83%

Tabela VI.1: PJESET E TREGUT TE LINJAVE ME QIRA ME SHUMICE 2012 (ne total)

Ofrues Linjash me qira me shumice	Pjese tregu (numer linjash) ne %	Pjese tregu (sipas te ardhurave ne shumice) ne %
IT-Tirana	5	2
Albtelecom	78	85
ATU	16	8
Vodafone Albania	1	5

Nga vleresimi per pjeset e tregut per linjat me qira ne nivel shumice, rezulton qe:

Dy ofruesit kryesor ne kete nivel tregu jane Albtelecom dhe ATU, gjykuar si nga numri i linjave qe japin per operatoret e tjere (ne numer dhe kapacitet), por edhe nga ne aspektin e te ardhurave qe merren ne nivelin e shumices.

Sic vihet re edhe nga tabela e mesiperme, rezulton qe Albtelecom ka dominance ne tregun me shumice te linjave me qira, respektivisht ne tregun me shumice te segmenteve terminuese.

Por duhet sjelle ne vemendje qe:

Ne grupin e linjave me qira qe ofron Albtelecom per operator te tjere, kapacitete transmetuese ne formen e linjave E1 me kapacitet 2 Mbit/s, Fiber optike apo linja bakri, me qellim lidhjen e pikes se interkoneksionit te Albtelecom me piken e prezences se operatorit tjetër, kur operatori tjetër nuk mund te siguroje vete apo nga te tjere kete lidhje.

Bazuar ne informacionin e derguar nga Albtelecom, per interkoneksionin e ndermjetem, rezulton se Albtelecom aktualisht ka ne dipozicion te operatorëve te tjere kapacitete transmetimi si me poshte:

- 12 Fiber Optike;
- 15 E1;
- 9 kopje bakri;
- 2 qarqe OSHNA

Pervec kapaciteteve te transmetimit per qellime interkoneksionin e ndermjetem, Albtelecom ka nje numer te konsiderueshem linjash me qira qe ofrojne grup sherbimesh te menaxhuara, te cilat edhe ne perkufizimin e tregut jane konsideruar si nje grup linjash te cilat nuk do te merren ne konsiderate ne percaktimin e pjeseve te tregut.

Vleresimi i mesiperm per pjeset e tregut, eshte konsideruar duke marre te plota linjat me qira ne nivel shumice, si nga numri i tyre, por edhe nga te ardhurat qe sjellin. Por duke konsideruar dy ofruesit kryesore te linjave me qira ne nivel shumice, Albtelecom dhe ATU, sjellim ne vemendje qe ne tregun e segmenteve terminuese eshte vetem Albtelecom, pasi ATU eshte i pozicionuar kryesisht vetem ne ofrimin e segmenteve trunk, kjo edhe per faktin qe infrastruktura e ndertuar eshte kryesisht ne “backbone”. Por pavaresisht ketij specifikimi ne lidhje me vleresimin e pjeses se tregut te Albtelecom per te ardhurat qe merr vetem ne tregun e segmenteve terminuese, ne te gjitha rastet pjeset e tregut rezultojne ne nivelet mbi 75%. Por duke qene se sipas te dhenave qe kane sjelle operatorët, te adhurat jane ne nje vleresim me te drejte ne se do merreshin ne total ne nivel shumice.

Duke vleresuar pjeset e tregut per Albtelecom dhe ofrues te tjere (pasi ofruesi tjetër ATU ne nivelin e shumices per linjat me qira) eshte pothuajse 100% vetem ofrues trunk segmentesh dhe jo segmente terminuese, keshtu qe Albtelecom rezulton qe te jete ne nivele te larta (pjesë tregu) mbi 85%, ne numer segmentesh terminuese, gjithashtu edhe ne te ardhurat nga segmentet terminuese. Pavaresisht vleresimit te pjeseve te tregut ne totalin e linjave me qira ne nivel shumice, apo vleresimi i pjeseve te tregut vetem per segmentet terminuese, Albtelecom rezulton te kete dominance individuale ne kete treg.

II. Pengesat per hyrje dhe konkurrenca e mundshme ne tregun me shumice te linjave me qira: segmentet terminuese

Duke vleresuar si pengesa te mundshme te klasifikuara ne pengesa strukturore (perfshire ato ekonomike), si pengesa te kushtezuara nga teknologjia dhe parimi asnjanesise teknologjike, dhe se fundmi pengesa te natyres ligjore.

Ne arsyetimin e perdorur me siper per trunk segmentet , u vleresua se ne aspektin ligjor dhe rregullator aktualisht nuk ka barriera te larta dhe te pakalueshme per hyrjen ne tregun e linjave me qira, per rrjedhoje edhe ne ndertimin e segmenteve trunk te linjave me qira, apo segmenteve terminuese te linjave me qira.

Ne mbeshetjet e ketij arsytimi vlen te kujtohet fakti qe aktualisht ne Shqiperi gjenden me shume se nje operator qe ka rrjet backbone kombetar, apo rrjet core te zhvilluar ne dimensione te krahasueshme me Albtelecom, duke mundesuar ne nivel me shumice linja me qira, per rrjedhoje jane ofrues edhe te produktit te ketij tregu, “segmenteve terminuese”.

Duke vleresuar te dhenat qe depozitohen ne AKEP, rezulton se Albtelecom ne kete segment tregu eshte i ne konkurrence gjithnje e ne rritje nga ofrues te tjere te linjave me qira.

Thelbi kryesor ne kete arsyetim, prevalon me faktin qe se pothuajse shumica e operatoreve (ofrues ne kete pjese te tregut) me ambicie serioze ne kete segment tregu, nuk kane pengesa qe mund te konsideroheshin si defavorizuese deri ne deshtim te plote, dhe ketu eshte fjala per pengesa me natyre strukturore, teknologjike apo ligjore per hyrjen ne kete treg dhe ofrimin e sherbimeve.

Faktoret themelor te konsideruar per hyrjen ne kete treg

Pesha e faktoreve themelore te perdorur ne analizen pararendese 2011, si:

- Pengesat Strukturore;
- Avantazhet ekonomike te lidhura me ekonomine e shkalles, te densitetit, apo te qenurit lojtar i pare ne treg, ne kushte e avancimit te teknologjive si dhe te rritjes se mundesive per ofrues te rinj, rezultojne me nje zbehje te dukshme per operatorin Albtelecom, i konsideruar ne analizen pararendese si perfitues i ketyre avantazheve.

Ndaj si konkluzion mund te thuhet qe ne aspektin konkurrues, per hyrjet e mundshme ne kete treg, rritjes se mundesive konkurruese te operatoreve alternative egzitues, apo edhe hyrjeve te reja te mundshme, duhen konsideruar si faktore te qenesishem dhe qe kane rezultuar ne nje mase te konsiderueshme ne zvoglimin e dominances se Albtelecom, per te gjithte faktoret e cituar me siper si dhe per arsyetimin e perdorur edhe per trunk segmentet, apo ne analogji edhe me konkluzione te arritura nga vende te tjera qe kane marre ne konsiderate avancimet e teknologjise (kryesisht 3G), si percaktuese edhe ne kete treg.

Konkluzioni eshte se:

Pavaresisht historikut te Albtelecom, si dhe konsiderimit te avantazheve ekonomike te lidhura me ekonomine e shkalles, te densitetit, apo te qenurit lojtar i pare ne treg, por edhe faktit te mungeses se prezences se plote te Albtelecom ne tere territorin e vendit, lejon

hapesirat e duhura edhe per ofrues te tjere, duke ndikuar ne renien e dominances se Albtelecom.

III. Fuqia kundervepruese e bleresve

Faktori Fuqi Kundervepruese per blerjen ne tregun me shumice te linjave me qira, eshte nje faktor qe duhet marre ne konsiderate, pasi prezenca e ofruesve te rinj si dhe mundesia e perdorimit te teknologjise 3G dhe ofrimit nepermjet saj, perben nje shtyse te konsiderueshme nga pala blerese per te rritur presionin ne negociatat e mundshme me Albtelecom.

Keshtu qe do duhet te konsiderohet fakti qe pozita e nje operatori, qe eshte dominant ne ofrimin e nje sherbimi, mund te jete me e dobet nese ekzistojne bleres te sherbimit, te cilet zoterojne fuqi te larte negociuese. Fuqia e larte negociuese eshte rezultat, kryesisht, i sasise se madhe te sherbimit te kerkuar nga pala blerese, dhe interesit te shitesit per te mos humbur kete klient, pasi mundesia per te gjetur zgjidhje tek ofrues te tjere, ekziston.

Fakti qe per nje periudhe kohore 2 vjecare, ne tregun me shumive te linjave me qira dhe kryesisht ne tregun e trunk segmenteve, ka ofrues te rinj me investime serioze, tregon qe faktori fuqi kundervepruese te bleresve ka nje peshe me te qenesishme krahasuar me analizen 2011, per te njejtin produkt te tregut te linjave me qira.

IV. Tarifimi i linjave me qira me shumice

Ne lidhje me tarifimin e linjave me qira me shumice, pas konstatimeve te analize 2011, si dhe detyrimeve rregullatore te vendosura ndaj Albtelecom, konstatohet qe jane implementuar percaktimet e bera nga AKEP, duke i publikuar tarifat ne faqen zyrtare te Albtelecom si dhe duke rregulluar tarifat e linjave me qira per operatoret e telekomunikacioneve si tarifa te sherbimit me shumice d.m.th me te uleta se tarifat me pakice, gje e cila rezulton te jete e publikuar nga Albtelecom;

Tarifat per Qarqe me Qera

QARQE NDERKOMBETARE ME QERA (QARQE DIXHITALE)

Destinacioni	Shpejtësia	Tarifa e Instalimit (Euro)	Pajtimi Mujor (Euro/muaj)	
			Pakicë	Shumicë
Vende Fqinje	64 Kbps	720	883	707
	2 Mbps	2084	10687	8550
	34 Mbps	3600	82519	74400
	155 Mbps	4800	147216	132000
Vende Jo-Fqinje Europe	64 Kbps		1286	1030
	2 Mbps		15017	12013
	34 Mbps	3600	120244	96194
	155 Mbps	4800	244879	195904

Tarifat e mësipërme përfshijnë TVSH

** Shumicë janë konsideruar shitjet ndaj kompanive të telekomunikacionit

*** Tarifat e mësipërme janë për qarqe të plota me pikën fundore të klientit.

QARQE KOMBETARE ME QERA (QARQE DIXHITALE)

Sherbimi	Tarifat Fikse (ALL)		Tarifat Variabel (ALL/km)	
	Pakice	Shumice	Pakice	Shumice
Tarifa mujore				
64 Kbps	13.186	10.988	853	712
2 Mbps	19.778	16.482	1.282	1.068
34 Mbps	360.000	300.000	10.800	9.000
155 Mbps	720.000	600.000	21.600	18.000
Tarifa e Instalimit				
64 Kbps Trunk segment	2.354	1.962		
64 Kbps Termination segment	4.709	3.924		
2 Mbps Trunk segment	3.530	2.942		
2 Mbps Termination segment	7.063	5.886		
34 Mbps	554.400	462.000		
155 Mbps	619.200	516.000		

*Tarifat e mësipërme përfshijnë TVSH

**Shitje me shumicë konsiderohen shitjet ndaj kompanive të telekomunikacionit.

***Këto tarifa janë për qarqe të plota deri në vendndodhjen e Klientit në Shtetin Fqinj/Jo-Fqinj.

QARQET ANALOGE

Qarqe Analoge

Sherbimi	Njesia Matese	Tarifa
Tarifa instalimit Qark Kombetar	LEKE	24,000
Tarifa instalimit Qark Nderkombetar	USD	840

Qarqe analoge kombëtare 4 - fillesh

Sherbimi	Njesia Matese	Zona I	Zona II	Zona III	Zona IV
Tarifa qark Pik-Pik	LEKE/MUAJ	0 41,40	80,640	0 87,60	115,200
Tarifa ku kryhet trafik	LEKE/MUAJ	0 36,00	48,600	0 60,00	72,000

Qarqe analoge ndërkombëtare 4- fillesh

Sherbimi	Njesia Matese	Fqinje	Europa I	Europa II	Ekstraeurop e
Tarifa qarqe analoge	USD/MUAJ	918	0 1,02	0 1,50	1,800

Shënim: Ne rastet kur tarifat janë ne USD dhe pagesa do te behet ne leke, atëherë kursi i këmbimit USD-Leke do te jete ai i datës qe kryhet faturimi nga ALBtelecom.

Të gjitha tarifat e mësipërme janë me TVSH

V Perfundim per FNT

Nga sa a analizua me siper ne kete seksion, AKEP gjykon se tregu me shumice i linjave me qira, dhe saktesisht ne tregun me shumice te segmenteve terminuese, rezulton te kete dominance individuale nga Albtelecom.

Per rrjedhoje, sipermarresi Albtelecom permbush kriteret per FNT ne:

- o tregun me shumice te segmenteve terminuese te linjave me qira;

Pyetje per konsultim publik:

4. A jeni dakort me perfundimin e e AKEP se nga analiza per FNT e kryer ne tregjet shumice te linjave me qira per segmentet terminuese rezulton te kete dominance nga Albtelecom?

Cfare mendoni per arsyetimin dhe argumentet e perdorur ne analizen per FNT ne kete treg?

VII. VLERESIM PER MASAT RREGULLUESE NE TREGJET ME SHUMICE TE LINJAVE QIRA

Ne perfundimet e analize 2011 si dhe pas identifikimit te problemeve kryesore te gjetura sipas analizes pararendese, AKEP percaktoi masat rregullatore, me qellim zgjidhjen e problemeve te identifikuara.

Masat rregullatore te vendosura, ne te dy nivelet e tregjeve (pakice dhe shumice), ne reference me parashikimet e Ligjit 9918, ishin:

1. Detyrimi i Mosdiskriminimit (neni 39)
2. Detyrimi i transparencës (Neni 40)
3. Detyrimi për ndarjen e llogarive (Neni 41)
4. Detyrimi për akses dhe përdorimi i përbashkët i faciliteteve të rrjetit (Neni 42)
5. Detyrimi per ofrimin e linjave me qira (neni 44)
6. Detyrimi për kontroll të tarifave dhe sistemin e mbajtjes së llogarive (Neni 45)

Ne percaktimin e masave rregullatore (llojin e tyre) per Linjat me qira ne analize 2011, eshte vleresuar fakti qe linjat me qira jane nje input i rendesishem per bizneset e mesme dhe te medha, si dhe per institucione te ndryshme, per komunikim te brendshem te te dhenave apo thirrjeve telefonike, si dhe nje nder gjykimet me me peshe, ishte konsiderimi i linjave me qira si nje input i rendesishem edhe per operatoret e rrjeteve apo te sherbimeve te komunikimeve elektronike, pasi i lejojne operatoret bleres te linjave (kapaciteve transmetuese) te ofrojne rrjete dhe sherbime te komunikimeve elektronike perdoruesve fundore, duke kontribuar ne nje konkurrence me efektive ne tregjet me pakice te sherbimeve te komunikimeve elektronike.

Ofrimi i linjave me qira ne kushtet e konkurrences efektive, apo i rregulluar ne menyre efektive, krijon kushtet per nje mundesi zgjedhjeje, si dhe per cmime dhe cilesi te favorshme per bizneset dhe institucionet e mesme dhe te medha si dhe per sipermarresit e rrjeteve/sherbimeve te komunikimeve elektronike, duke dhene nje kontribut te rendesishem ne ekonomine Shqiptare ne teresi.

Por duke iu referuar gjetjeve te analizes 2013, ne tregjet e linjave me qira, rezulton qe:

- 3) Tregu me pakice i minimumit te linjave me qira (i cili perfshin lloje te specifikuara të linjave me qira deri ne dhe perfshire 2Mbit/s);
- 4) Tregu me shumice i linjave kryesore (trunk) te linjave me qira;

Dy tregjet 1) dhe 2) te cituara me sipër, nuk plotesonin testin e tre kriterave per t'u analizuar per FNT, per rrjedhoje propozohet per heqje nga lista e tregjeve, nje gje e tille u argumentua ne seksionin perkates.

- 3) Tregu me shumice i segmenteve terminuese te linjave me qira;

Ndersa ne lidhje me tregun 3), tregun me shumice i segmenteve terminuese, u be identifikimi i ketij tregu si dhe analiza per FNT.

Por sipas gjetjeve te analizes, rezultoi se:

Ne tregun me shumice te segmenteve terminuese, pavaresisht se ka nje zbehje te disa faktoreve te analizuar ne lidhje me dominancën e Albtelecom ne kete treg, perseri bazuar ne pjeset e tregut te vleresuar per tregun e shumices ne total, si per numrin e te linjave me qira ne nivel shumice, gjithashtu edhe per vleresimin e te ardhurave ne kete nivel tregu, duke trajtuar faktorin pjese tregu te lidhur ngushtesisht me faktoret fuqi kundervepruese si dhe faktoret e konsideruar si avantazhues ekonomik, gjykohet se operatori Albtelecom eshte dominues ne kete treg.

Keshtu qe AKEP, ne lidhje me masat rregulluese per kete treg, te propozon:

Ruajtjen e masave rregullatore aktuale te percaktuara sipas analize 2011, pasi ne tregje te tilla, ndryshimet e mundshme ne intervale kohore te shkurtera (2 vite), nuk konsiderohen te nevojshme.

Nje gje e tille eshte e rendesishme edhe per faktin qe, AKEP ne percaktimin e masave rregulluese sipas analizes pararendese, ka konsideruar probleme te qenesishme ne kete treg, te cilat jane konsideruar si te mundshme per t'u eleiminuar nga implementimi i masave rregullatore.

Ndaj, perseri masat rregullatore te propozuara edhe sipas analize 2013, jane:

- Detyrimi i Mosdiskriminimit (neni 39)
- Detyrimi i transparencës (Neni 40)
- Detyrimi për ndarjen e llogarive (Neni 41)
- Detyrimi për akses dhe përdorimi i përbashkët i faciliteteve të rrjetit (Neni 42)
- Detyrimi për kontroll të tarifave dhe sistemin e mbajtjes së llogarive (Neni 45)

Secila nga masat e mesat e mesiperme, do te jete subjekt i monitorimit nga AKEP, sipas percaktimeve te bera ne analize 2011, e ne vazhdim deri ne eliminimin e plote te problemeve ne kete treg, apo ne identifikimin e qarte te treguesve te nje konkurrence efektive ne kete treg.

Ndersa ne lidhje me dy tregjet:

- 3) Tregu me pakice i minimumit te linjave me qira (i cili perfshin lloje te specifikuara të linjave me qira deri ne dhe perfshire 2Mbit/s);
- 4) Tregu me shumice i linjave kryesore (trunk) te linjave me qira;

AKEP propozon:

Heqjen e detyrimeve aktuale per FNT te Albtelecom te percaktuara me VKD nr.1564 date 13.04.2011 “ Për përcaktimin e sipërmarrësit Albtelecom sh.a me Fuqi të Ndjeshme në Treg dhe vendosjen e masave rregulluese: Tregu me pakicë i Linjave me Qira (grupi minimal) dhe tregjet me shumicë të segmenteve terminuese dhe trunk të Linjave me Qira”, te behet efektiv 6 muaj pas marrjes se vendimit final nga AKEP, sipas dokumentit te analizes finale qe do te publikohet pas konsultimit publik.

Pyetje per konsultim publik:

5. A jeni dakort me perfundimin e e AKEP se:

Bazuar ne gjetjet e analize 2013 per tregjet e linjave me qira (pakice + shumice), propozon heqjen e detyrimeve aktuale per FNT te Albtelecom te percaktuara me VKD nr.1564 date 13.04.2011 “ Për përcaktimin e sipërmarrësit Albtelecom sh.a me Fuqi të Ndjeshme në Treg dhe vendosjen e masave rregulluese: Tregu me pakicë i Linjave me Qira (grupi minimal) dhe tregjet me shumicë të segmenteve terminuese dhe trunk të Linjave me Qira”, per dy tregjet:

1. tregu i pakices te linjave me qira (seti minimum);

2. tregu me shumice i trankeve (segmentet trunk);

dhe kjo te behet efektive 6 muaj pas marrjes se vendimit final nga AKEP, sipas dokumentit te analizes finale qe do te publikohet pas konsultimit publik.

3. Ne lidhje me tregun me shumice te segmenteve terminuese locale, lenien ne fuqi te masave rregulltore te vendosura sipas analize 2011, per monitorim te vazhdueshem nga AKEP, deri ne arrijten e konkurrences efektive ne kete treg.

ANEKS 1. LISTA E PYETJEVE PER KONSULTIM PUBLIK

Me poshte eshte nje permbledhje e pyetjeve per te cilat AKEP eshte i interesuar te marre komente nga palet e intersuara. Ne pergjigjet e dhena per pyetjet palet jane te lutura te perfshijne edhe argumentim per pergjigjet/komentet. Palet mund te japin komente edhe per pjese te tjera te dokumentit te analizes dhe perfundimeve te AKEP.

- 1. A jeni dakort me perfundimin e e AKEP se tregu me pakice te linjave me qira (ofrimit te setit minimum) nuk eshte me treg i justifikueshem per nderhyrje ex-ante?
Cfare mendoni per arsyetimin e perdorur per testin e tre kriterëve?*
- 2. Cilat jane komentet tuaja per propozimin e AKEP, qe heqja e detyrimeve per FNT te Albtelecom te percaktuara me VKD nr.1564, date 13.04.2011, te behet efektiv 6 muaj pas marrjes se vendimit perfundimtar te AKEP per kete treg, sipas dokumentit te analizes finale qe do te publikohet pas konsultimit publik?*
- 3. A jeni dakort me perfundimin e e AKEP se tregu me shumice te linjave me qira: segmentet trunk nuk eshte me treg i justifikueshem per nderhyrje ex-ante?
Cfare mendoni per arsyetimin e perdorur testin e tre kriterëve?*
- 4. A jeni dakort me perfundimin e e AKEP se nga analiza per FNT e kryer ne tregjet shumice te linjave me qira per segmentet terminuese rezulton te kete dominance nga Albtelecom?
Cfare mendoni per arsyetimin dhe argumentet e perdorur ne analizen per FNT ne kete treg?*

5. Pyetje per konsultim publik:

A jeni dakort me perfundimin e e AKEP se:

Bazuar ne gjetjet e analize 2013 per tregjet e linjave me qira (pakice + shumice), propozon heqjen e detyrimeve aktuale per FNT te Albtelecom te percaktuara me VKD nr.1564 date 13.04.2011 “ Për përcaktimin e sipërmarrësit Albtelecom sh.a me Fuqi të Ndjeshme në Treg dhe vendosjen e masave rregulluese: Tregu me pakicë i Linjave me Qira (grupi minimal) dhe tregjet me shumicë të segmenteve terminuese dhe trunk të Linjave me Qira”, per dy tregjet:

- 1. tregu i pakices te linjave me qira (seti minimum);**
 - 2. tregu me shumice i trankeve (segmentet trunk);**
- dhe kjo te behet efektive 6 muaj pas marrjes se vendimit final nga AKEP, sipas dokumentit te analizes finale qe do te publikohet pas konsultimit publik.**

- 3. Ne lidhje me tregun me shumice te segmenteve terminuese locale, lenien ne fuqi te masave rregulltoresh te vendosura sipas analize 2011, per monitorim te vazhdueshme nga AKEP, deri ne arrijten e konkurrences efektive ne kete treg.**